

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 20 september 2012

MEDITATIE

Gods geboden

Wij horen veel. Het belangrijkste nieuws van heel de wereld komt dagelijks tot ons. En toch, het einde is: Vrees God en houd Zijn geboden. Wij horen veel en kunnen ons druk maken over allerlei dingen waar wij iets of wat meer van weten. Maar het einde van de zaak is: Vrees God en houd Zijn geboden.

Alle levenswijsheid die de prediker opgeschreven heeft, vat hij samen in dit tekstwoord. Daarin is het belangrijkste en hetgeen blijvend van waarde is, weergegeven. De Heere vrezen, wat is dat eigenlijk?

Wanneer we de Heere vrezen, luisteren we naar Hem, naar Zijn Woord, naar Zijn geboden. Dan hebben we Hem lief en begeren we Hem te dienen. Als we de Heere vrezen zijn we er bang voor de Heere verdriet te doen. Uit liefde tot Hem leven we voorzichtig en ver van de zonde en de wereld. De Heere vrezen dat wil niet zeggen

Van alles wat gehoord is, is het einde van de zaak: Vrees God en houd Zijn geboden, want dit betaamt alle mensen.

Prediker 12:13

dat we bang voor Hem zijn. Kaïn wist dat hij tegen de Heere gezondigd had en hij was bang voor de straf van God. Maar toch verootmoedigde hij zich niet. Integendeel, hij ging weg bij de Heere vandaan.

Abram daarentegen vreesde de Heere en had een vertrouwelijke omgang met Hem. Hij zocht voortdurend de Heere in het gebed en wandelde met de Heere. Hij was een vriend van de Heere en gedroeg zich als zodanig. Hij verkreeg ook de bijzondere bescherming van de Heere en de rijkste beloften. Zo ontving hij de eeuwige zegen. Niet omdat hij dit verdiende, maar uit de genade Gods. In het houden van Gods geboden ligt grote loon. Voor ieder die ze doet. Wat is de mens dan dwaas die Zijn Schepper en Zijn goede geboden veracht en op Zijn vermaan niet let. Zo zijn wij van nature. Dan vrezen wij de Heere niet. Dan is het voor ons juist omgekeerd: Van alles wat we horen maken we de eindconclusie: ik leef zoals ik wil en buig toch niet voor de Heere en Zijn wet.

Is dat nog uw en jouw levenspatroon? Maar weet dan toch dat wie zich tegen God en Zijn geboden blijft verzetten in de eeuwige rampzaligheid terecht komt. Bedenkt dan toch wat tot uw, tot jouw vrede dient. De wijze prediker houdt de eindconclusie van zijn

leven ons voor: Van alles wat gehoord is, is het einde van de zaak: Vrees God en houd Zijn geboden, want dit betaamt alle mensen. Dit behoren alle mensen te doen. Want ze zijn allen schepselen van God en Hij geeft ons het leven en de adem. Wat is het dan hemelergend dat de mensheid zo geheel niet naar God vraagt. Juist wanneer de Heere zoveel goeds geeft, moest de mensheid Hem vrezen en Zijn geboden bewaren. Maar helaas het tegendeel wordt almeer zichtbaar. We zien het rondom ons heen. (En hoe is het met onszelf?) De mens, die in de weelde baat, wil eigen heer en meester zijn en wil naar God niet horen. Maar ... de Heere zal geen ledig Aanschouwer zijn. Alleen door wederbarende genade leren we de Heere vrezen en Zijn geboden houden. En gaat het dan vanzelf. Dan gaan we juist ontdekken hoe onbekwaam en vaak onwillig we zijn. En toch: waar de liefdetrekking van de Heere is, daar zal het ons gebed zijn:

Neig mijn hart en voeg het saam tot de vrees' van Uwe naam.

Er kunnen in het leven, juist ook van hen die door de Heere worden opgezocht, moeilijke tijden aanbreken. Veel zielsvragen en onbegrepen wegen. En toch: het einde van de zaak is: Vrees God en houd Zijn geboden. Want in dié weg alleen wil de Heere Zich laten vinden.

Vanwege de goede wandel? Nee, integendeel. Geleerd wordt dat in ons geen waardigheid, maar ook geen vrucht en gestalte is. De Heere kan en wil alleen horen en met Zijn heil bezoeken om Jezus' wil. Een wandel in de vrees des Heeren is er ook alleen maar door de Heilige Geest. Deze Geest bedient vanuit de volheid van Christus. Daarom mag het gebed wel veel zijn:

Zend Heer' Uw licht en waarheid neder; en:

O zoon maak ons Uw beeld gelijk.

Inhoud

- 1 Gods geboden
- 2 'Jezus Christus en Dien gekruisigd, dát heeft me gedrongen'
- 3 Een psalm, een lied: Psalm 109 (37)
- 4 Voor de opperzangmeester...(2)
- 6 De keus van de zwevende kiezer
- 7 Even maar...
- 8 Onbekende psalmmelodieën leren - waarom niet?
- 10 Ziekten in de Bijbel (2)
- 11 Boekennieuws
- 13 Kerknieuws
- 13 Berichten
- 14 Kerkdiensten

90e jaargang

Nr. **50**

Krimpen a/d IJssel, ds. P. Mulder

'Jezus Christus en Dien gekruisigd, dát heeft me gedrongen'

Ds. C. Harinck – vijftig jaar predikant

'Toen ik mijn ambtswerk begon, was het in mijn hart om de Heere voor tweehonderd procent te dienen. Maar wat ben ik daar veel in tekort gekomen!' Ds. C. Harinck, die op 26 september zijn 50-jarig ambtsjubileum hoopt te herdenken, zegt het met overtuiging: 'Mijn werk is beneden de maat gebleven'.

Als ds. Harinck op zijn leven terugblijkt, roept dat verwondering bij hem op. Verwondering over de weg die de Heere met hem heeft gehouden. 'Als kind had ik nooit een kerk vanbinnen gezien. We waren totaal onkerkelijk en hadden zelfs geen Bijbel in huis. Mijn vader was een echte socialist en in mijn kinderjaren heb ik nog in een SDAP-pakje gelopen. Als jongen deed ik veel aan sport en muziek en was het mijn ideaal om operazanger te worden. Op 18-jarige leeftijd kreeg ik echter kennis aan mijn huidige vrouw. Zij behoorde tot de Gereformeerde Gemeenten. Middellijkerwijs heeft de Heere haar gebruikt om me in de kerk te brengen. De eerste keer dat ik een kerkdienst van de Gereformeerde Gemeenten bezocht, was op een doordeweekse avond in Wolphaartsdijk. Die avond kwam ik in een totaal andere wereld terecht. Een wereld van eerbied en gebed. Ds. L. Rijksen preekte over 2 Kronieken 30:8: 'Geef den HEERE de hand en komt tot Zijn heiligdom'. Er drong iets tot me door van het voorrecht om bij dat christenvolk te mogen horen, maar... ik was een heiden! Maar wat zei ds. Rijksen in zijn preek? Het heiligdom staat ook open voor heidenen'.

Ondanks de tegenstand thuis bezocht Harinck daarna meer kerkdiensten van de Gereformeerde Gemeenten. Uiteindelijk bracht Gods voorzienigheid hem in Goes onder de prediking van ds. A.F. Honkoop. 'Onder zijn prediking drong het besef tot me door dat ik een ziel had, dat er een eeuwigheid was en dat ik bij het sterven God moest ontmoeten. Er werden sterke overtuigingen gewerkt. Ander-

zijds stalde ds. Honkoop de liefde van Christus in rijke mate uit. Verschillende preken van hem kan ik me nog goed herinneren. Zo sprak hij eens over de Kananése vrouw. Dat redde mij uit mijn getob over de predestinatie. Zij was het niet waard tot de kinderen te behoren. Zo lag het op dat moment ook in mijn hart. Ik had er geen recht op een uitverkorene te zijn; ik was maar een heiden'.

'Toen ik op zeker moment aan ds. Honkoop vroeg of ik bij hem op catechisatie mocht, zei hij: 'Jongen, dat moet je niet doen. Met jouw opvoeding houd je dat niet vol'. Maar toen hij zag wat dit antwoord bij me teweegbracht, zei hij: 'Of ligt het misschien anders in je hart'. Toen heb ik mijn hart opengelegd. En voordat ik wegging, gaf hij me de kinderbijbel van Vreugdenhil mee. Ga die eerst maar eens lezen en als je hem uit hebt, kom je maar terug; dan heb ik nog wel wat anders voor je'. Toen kreeg ik onder meer de Erskines te lezen, Brahé, Halyburton en "Het zien op Jezus" van Ambrosius. Wat heeft me dat gevormd!'

Op 23-jarige leeftijd werd Harinck gedoopt. 'Dat heeft een onuitwisbare indruk op me gemaakt. Ik ervoer met de kamerling: 'Ziedaar water; wat ver-

hindert mij gedoopt te worden'.

Een jaar later werd hij tot ouderling gekozen. 'Ik kon dat onmogelijk aannemen, maar toen de Heere terugkwam op wat ik Hem had beloofd, namelijk dat Hij over mijn leven mocht beschikken, kon ik niet meer bedanken'.

In 1958 werd Harinck toegelaten tot de studie aan de Theologische School. Met waardering denkt hij aan die jaren terug. 'Met de oude ds. Rijksen namen we de dogmatiek van ds. G.H. Kersten bladzijde voor bladzijde door. Dat was echt niet zo eenvoudig voor me. Ds. J.W. Kersten, mijn andere docent, was buitengewoon hartelijk in de omgang en ook heel eenvoudig in het lesgeven. Hij heeft me gestimuleerd om Calvin en à Brakel te gaan lezen. En van meester Van Bochove herinner ik me de grote liefde voor de Schrift'.

In Berkenwoude sprak student Harinck voor de eerste keer een stichtelijk woord. 'Ik sprak die morgen over het verloren schaap. Wat was ik gespannen! Maar toen ik eenmaal bezig was, ebde de spanning weg en mocht ik de liefde van de goede Herder verkondigen'.

Toen kandidaat Harinck in 1962 beroepbaar werd gesteld en de nodige beroepen ontving, viel de keuze op Utrecht. 'Daar werd ik als jongeman van 29 jaar, die weinig wist van het kerkelijke leven, predikant. Het jongste kerkenraadslid was minimaal dertig jaar ouder dan ik. Maar wat hebben de broeders me gesteund! Met grote waardering denk ik aan hen terug. Zo herinner ik me ouderling Saarberg als een hele wijze en belezen man. Ook zie ik ouderling Veenendaal nog voor me, een geoefend christen. Hij moest op zijn ziekbed de gevoe-

'Preken is mijn liefste werk. Ik zie er ook altijd weer naar uit om die enige Naam, Die er onder de hemel gegeven is tot zaligheid, te mogen uitdragen.'

Psalm 109

'Want Hij zal den nooddrufte ter rechterhand staan, om hem te verlossen van degenen die zijn ziel veroordelen.'

Psalm 109:31

lige genade missen, maar toen hem op zijn sterfbed werd gevraagd of hij naar de hemel zou gaan, antwoordde hij: 'Al voel ik het niet, al zie ik het niet, al is het donker en moeilijk, nochtans is God de Rotssteen mijns harten en mijn Deel in eeuwigheid. Het ligt vast in Hem!'

In 1971 volgde de oversteek naar Franklin Lakes, in de Verenigde Staten. 'Het was het vierde beroep dat ik van deze gemeente ontving en ik wilde opnieuw bedanken. Maar toen ik op Eerste Kerstdag thuiskwam uit de kerk, begon de Heere tegen me te preken en wees Hij me op mijn onwilligheid om naar Amerika te gaan. Toen durfde ik niet meer te bedanken'.

Franklin Lakes was een totaal andere gemeente dan Utrecht, echt Amerikaans. 'Vanaf de eerste zondag heb ik

**'...maar ik was een heiden!
Maar wat zei ds. Rijkse
in zijn preek?
Het heiligdom staat ook
open voor heidenen.'**

in het Engels gepreikt. Ook begon ik direct met Zondag 1 van de Heidelbergse Catechismus. Dat was men echter niet gewend en werd me ook niet in dank afgenomen. Toch ben ik ermee doorgedaan en na verloop van tijd kwam er gelukkig een kentering in de gemeente en kreeg men oog voor de grote waarde van een geregelde catechismusprediking'.

In 1974 volgde Dordrecht. 'Dordrecht was een Bijbels goed gefundeerde gemeente. Omdat ds. Vergunst echter docent was, had ik op zeker moment wel tien consulentgemeenten. Dat was eigenlijk niet te doen. In de nachtelijke uren moest er worden gestudeerd. Maar ondanks alle drukte hebben we er goede jaren gehad. In Oostkapelle kwamen we weer enigszins tot rust en was er ook meer gelegenheid om samen met mijn vrouw de gemeente in te gaan. Hoewel we het er erg naar ons zin hadden, riep de Heere ons naar Houten. Dat was een hele jonge gemeente. Toen we er kwamen, hadden ze nog niet eens een kerkgebouw. De eerste jaren waren er ook geen belijdeniscatechisanten. Waar ik me over verbaasd heb, was de trouwe opkomst en de intense aandacht waarmee er werd geluisterd. Daarnaast waren we vaak

Opnieuw is dit een Psalm van David. We weten dat hij vele psalmen heeft gedicht. Het valt op dat hij met zoveel vijanden had te maken. Dit waren uitwendige, maar ook inwendige vijanden. In Psalm 109 klaagt hij over valse aanklagers. Zij vergelden hem kwaad voor goed. David wenst dit geslacht alle ongelukken toe. Hij doet dit door profetische ingeving. Het zijn dus geen wraakgevoelens. Dit kunnen wij zo gemakkelijk hebben. We wensen onze vijanden het slechte toe. Als David echter in toorn spreekt, komt dit bij God vandaan. Door genade verwacht hij het alleen van Hem, maar hij mag ook de woorden van God spreken. Dan is David met al zijn denken en doen er tussenuit. Dan gaat het er niet meer over wat deze koning te zeggen heeft over de vijanden. Hij mag de woorden van God naspreken.

Tegelijk mag hij de Heere ook aanroepen in zijn nood. 'Maar Gij, o HEERE Heere, maak het met mij om Uws Naams wil; dewijl Uw goeertierenheid goed is, verlos mij' (vers 21). In het gebed mag hij uitspreken hoe het met hem is. Dit is ook genade. Als je onder woorden mag brengen wat er leeft in het binnenste is dit vaak al vertroostend. Al te dikwijls ontbreekt het aan gedachten en woorden om onze nood uit te klagen. De dichter mag het echter in duidelijke woorden voor de Heere neerleggen (bij voorbeeld vers 22, 23). Dan wordt ook in waarheid gevoeld en gezegd dat de Heere alle eer en lof toekomt voor de verlossingen.

De laatste woorden van deze Psalm zijn een samenvatting van de zaken die ervaren werden. De Statenvertalers hebben de laatste tekst ingeleid met het woordje 'want'. Zij willen met de dichter zeggen: 'Kijk nu eens terug'. Heeft u iets over God te klagen? Nee, moet hij zeggen, de Heere zal ter rechterhand staan en verlossen. Van wie verlost Hij? Van 'degenen die zijn ziel veroordelen'. Dit gaat diep en is zeer pijnlijk. Calvijn schrijft dat de vijanden David niet méér achtten dan een hond. Hij leeft voor hen eigenlijk niet meer` Maar voor zulke verachten zal de Heere het opnemen.

Misschien zijn die veroordelingen ook uw deel. Weet dan dat de Heere zorgt. Dit kan alleen door Christus Die vele smaadheden heeft gedragen.

Poortugaal, ds. C. Neele

stil van de grote offervaardigheid. Ik had gedacht er tot aan mijn emeritaat te zullen blijven, maar de weg leidde nog naar Terneuzen, mijn laatste gemeente'.

Of hij voor alle beroepen die hij aannam ook altijd een bijzondere tekst heeft gehad? 'Nee, dat kan ik niet zeggen, maar in het persoonlijk gebed voelde ik soms dat ik een beroep moest aannemen, dat de Heere mijn hart overboog'.

In 2003 ging ds. Harinck op dringend advies van zijn cardioloog, op de leeftijd van ruim zeventig jaar, met emeritaat en vestigde hij zich met zijn vrouw in Kortgene. Sindsdien gaat hij zondag aan zondag in de vacante gemeenten voor. 'Preken is mijn liefste werk. Hoewel ik er nog altijd tegenop zie, zie ik er ook altijd weer naar uit om die enige Naam, Die er onder de hemel gegeven is tot zaligheid, te mogen uitdragen. Want daar gaat het toch uiteindelijk om: Jezus Christus en Dien gekruisigd. Dát heeft me gedrongen. Het gaat erom dat we Hem leren kennen. Alleen achter Zijn bloed is veiligheid. De oude ds. P. Honkoop, die ik nogal eens bij zijn zoon ontmoette, drukte mij op het hart: 'Zul je Christus preken!'

Naast veel pijnlijke ervaringen en moeilijke tijden mag ds. Harinck met verwondering terugzien op vijftig jaar dienstbaar te mogen zijn geweest in Gods Koninkrijk. 'De Heere heeft de prediking niet ongezegend willen laten. God heeft mensen door mijn

dienstwerk als verloren zondaren tot Christus gebracht. Daarnaast heeft het ons beiden diep verwonderd dat onze oudste zoon door de Heere tot Zijn dienst is geroepen en nu al bijna 25 jaar predikant mag zijn. Dan denk je wel eens bij jezelf: Hoe is dat toch mogelijk, een zoon van zulke ouders, en dan predikant'.

In zijn ambtelijk werk is ds. Harinck altijd trouw bijgestaan door zijn vrouw. 'Ik heb ontzettend veel steun aan haar gehad. Ze is altijd eerlijk tegenover me geweest en waar nodig heeft ze me in liefde gecorrigeerd. Daarnaast heeft de Heere haar de gave gegeven om met mensen om te gaan en in nood op te vangen. Want vergeet niet, dat je ook als predikantsvrouw heel wat te verwerken krijgt'.

Wat er iedere dag weer nodig is, ook na vijftig jaar preken? 'Verzoening! Mijn intredetekst in Utrecht was Psalm 71:16: 'Ik zal Uw gerechtigheid vermelden, de Uwe alleen'. Dat lag toen op de bodem van mijn hart en daar ben ik ook altijd bij gebleven'.

Inmiddels is ds. Harinck ruim 79 jaar en beseft hij dat de tijd voorts kort is. Of hij ook wel eens vooruit mag blikken? 'Zeker. Bij tijden is er een hartelijk verlangen in mijn ziel naar dat vergelegen land, om daar met Rutherford 'het gelaat te aanschouwen dat voor mij bespuwd is geworden' en de Heere de eer te geven die Hem zo toekomt.'

Krabbendijke,

J.P. Sinke

ter ook innerlijke rust (zie bijv. Ps. 62:2 en 131:2). Meerdere psalmen vertolken een hartelijke liefde tot God, Zijn huis en Zijn wet (zie bijv. Ps. 18:1, 26:8 en 119:97).

Poëzie

Verschillende leerzame excursen in de Studiebijbel gaan dieper in op kenmerkende eigenschappen en thema's in de psalmen. Wij zijn eraan gewend geraakt dat in de berijmde psalmen het middel van de eindrijm wordt toegepast. 'Welzalig hij die in der bozen raad, niet wandelt, noch op 't pad der zondaars staat', zo luiden de eerste berijmde regels van Psalm 1. Deze eindrijm maakt het leren van de psalmen gemakkelijker.

Het is goed om te beseffen dat de Israëliet heel andere en veel meer midelen had om het uit het hoofd leren van psalmen gemakkelijker te maken. Deze zogenaamde stijlfiguren dienen ook om nadruk te leggen op bepaalde woorden of zinsdelen. Zo blijkt steeds dat de psalmen echte poëzie bevatten. Poëzie heeft andere stijlkenmerken dan een historische tekst. Daarom is het zeker niet verkeerd om ons te verdiepen in de stijlfiguren van de psalmen. Het kan een middel zijn om de inhoud van de psalmen beter te verstaan.

Een belangrijk stijlfiguur in de psalmen is de herhaling, of met een duurdwoord het parallellisme. In Psalm 72:2 lezen we bijvoorbeeld: 'Zo zal hij Uw volk richten met gerechtigheid, en Uw ellendigen met recht'. Hier wordt niet gesproken over twee groepen mensen die geregeerd worden: Uw volk en Uw ellendigen.

Het gaat hier over dezelfde mensen die twee keer worden benoemd. Maar daarmee wordt niet zomaar twee keer hetzelfde gezegd. De herhaling heeft een duidelijke functie. De woorden Uw volk en Uw ellendigen leggen elkaar uit. Gods volk is het meest gelukkige volk dat er is, maar in zichzelf zijn en blijven het ellendigen en nooddriftigen. Zo legt de Schrift de Schrift uit. En dat is de duidelijkste uitleg!

Ook in de volgende verzen van Psalm 72 lezen we herhalingen. Wie hier oog voor heeft, krijgt inzicht in de betekenis van deze Psalm, die ten diepste spreekt over het rijk van Christus.

In Psalm 118:10-12, 129:1-2 en in 130:6 staan ook herhalingen. Maar nu worden juist dezelfde woorden gebruikt, bedoeld om nadruk te leggen.

Gelijkenissen

In de psalmen komen ook veel ge-

2

Voor de opperzangmeester...

In de psalmen kijken we Gods kinderen in het hart. Is dit niet een reden dat ze zo geliefd zijn onder Gods volk van alle eeuwen? In strijd en aanvechting, maar ook in vreugde en verwondering geven de psalmen een vertolking van het hart. Wat is het een wonder dat de Heere zo'n boek der Psalmen heeft gegeven. Wat is het een verarming als psalmen worden ingewisseld voor allerlei liederen die, zelfs als ze rechtzinnig zijn, de diepte van de psalmen nooit kunnen evenaren.

De auteurs van de Studiebijbel halen Calvijn aan die de psalmen een "anatomie van alle delen van de ziel" noemt. Ze geven daarbij voorbeelden van gestalten van de ziel, met de gevoelens en emoties die daaraan zijn verbonden. In de psalmen treffen we uitingen aan van vrees en twijfel (zie bijv. Ps. 56:4 en 73:16). Eerbied en verwondering zijn eveneens kenmerken die in de psalmen worden vertolkt (zie bijv. Ps. 5:8 en 8:5). We stuiten op afgunst en nijdigheid (zie Ps. 73:3). Aan de andere kant ontvangt de dich-

lijkenissen voor. Ze klinken ons vertrouwd in de oren, soms zo vertrouwd dat we niet voldoende nadenken over de diepe betekenis ervan. Het beeld van de herder uit Psalm 23 is wel het meest bekend. Ook in Psalm 28:9 en 80:2 keert dit beeld terug. De woorden uit Psalm 22:15: 'Mijn hart is als was', klinken ons bekend in de oren, maar wat wordt door dit beeld uitgedrukt? Het ziet op was dat smelt in de hitte van de zon. Zo smolt als het ware het hart van de dichter (zie ook Deut. 1:28). Hij was zeer bevreesd en had geen kracht of moed meer.

Veel voorkomend zijn de beelden van een rots, een burcht, een schuilplaats en een schild. Door al die beelden prijst de dichter de Heere aan als de Beschermmer van de Zijnen. Wie deze beeldspraak in rust overdenkt, moet wel onder de indruk komen van Wie de Heere voor Zijn volk is. Ja, meer, wie door genade de Heere zo bevindelijk mag kennen, zal in verwondering en aanbidding aan Zijn voeten komen, met het verlangen dat de Heere de eer ontvang van Zijn werk. Beeldspraak wordt ook gebruikt met betrekking tot mensen. We lezen over een vrouw die een vruchtbare wijnstok is en kinderen als olijfplanten (Ps. 128:3), over een bloeiende palm en ceder (Ps. 92:13), maar ook over de dichter die als een steenuil der wildernis is (Ps. 102:7) en als een lederen zak in de rook (Ps. 119:83).

Het Hallel

Informatief is het artikel in de Studiebijbel over de psalmen in de loop van de geschiedenis. Daaruit blijkt dat de psalmen al vele eeuwen een vaste plaats hadden in de eredienst. Daarvoor had de Heere ze ook gegeven. Bekend zijn het zogeheten Hallelpsalmen 113 tot 118. Ze zijn zo genoemd omdat verschillende van deze psalmen beginnen of eindigen met "Hallelujah", dat wil zeggen: Geloofd zij de HEERE.

Deze psalmen kregen al heel vroeg een plaats in de liturgie rond Pasen. Op de eerste dag van Pasen en op vooravond daarvan, als de lammen werden geslacht, klonken deze psalmen. Als vervolgens in huiselijke kring de paasmaaltijd werd genuttigd, klonken ze opnieuw. Eerst werd Psalm 113 en 114 gezongen, na de zegening van de maaltijd klonken de Psalmen 115 tot 118.

Hoe veelbetekend lezen we in het Nieuwe Testament dat Christus met Zijn discipelen deze lofzang heeft gezongen. Nooit had het geklonken

als toen: 'Ik heb lief, want de HEERE hoort mijn stem, mijn smekingen' (Ps. 116:1). Nooit had een Israëliet zo gezongen als de Borg: 'De banden des doods hadden mij omvangen, en de angsten der hel hadden mij getroffen'. Hoe groot de nood kon zijn, de diepte waarin Christus zou komen, overtrof alles. Maar in Zijn leven werd ook vervuld: 'Mijn ziel, keer weder tot uw rust, want de HEERE heeft aan u welgedaan'. Toen had Hij het offer volbracht en beval Hij Zijn geest in de hand van Zijn Vader.

Eredienst

Opvallend is dat in de oude Joodse *eredienst* de psalmen een veel kleinere plaats innamen dan in het *persoonlijk* gebruik door Joden. Bij de rabbinen overheersten in de eredienst de wet van Mozes en de uitleg daarvan.

In de christelijke traditie namen de psalmen al snel wel een grote plaats in. De Studiebijbel wijst erop dat een kwart van alle oudtestamentische citaten in het Nieuwe Testament uit de psalmen komt. Daarbij valt op hoe de psalmen op Christus worden toegepast. De verworpen steen uit Psalm 118 ging ten diepste over Christus, zo spreekt Petrus in zijn rede in Handelingen 4. En tijdens de pinksterdag trekt hij de lijn vanuit Psalm 16 naar Christus' opstanding. Ook Paulus in Anthochië haalt Psalm 16 aan.

Uit de Vroege Kerk zijn verschillende getuigenissen overgeleverd over het zingen van psalmen. Augustinus werd diep geroerd door de gemeentezang in Milaan, onder leiding van Ambrosius. 'Hoe zeer weende ik bij uw lofliederen en gezangen, diep geroerd door de lieflijk klinkende stemmen van uw kerk', zo schreef hij nadien aan de bisschop. Zelf gaf Augustinus een verklaring van de psalmen uit.

Gemeentezang

Onze gemeentezang staat vooral onder invloed van de keuzes die Calvijn maakte. Ongetwijfeld heeft hij persoonlijk veel herkenning gevonden in de psalmen, met name die waarin David op de vlucht was. Voor Calvijn is de waarde van de psalmen groter dan van welke liederen dan ook. Er zijn volgens de reformator ook 'geen betere noch geschiktere liederen om te zingen dan de psalmen van David, welke de Heilige Geest heeft gedicteerd en gemaakt'.

Het is in dit gereformeerde spoor dat de vroegste synodes van de kerk in Nederland bepaalden dat tijdens de kerkdienst de psalmen gezongen

zouden worden. Bij wijze van uitzondering gaf de Synode van Dordrecht toestemming om enkele gezangen te zingen. Dat had overigens vooral te maken met de weerbarstige praktijk, waarin sommige gezangen al helemaal ingeburgerd waren. Het principe bleef recht overeind staan: we zingen psalmen.

Voorliefde

Vanwaar toch deze grote voorliefde voor de psalmen? Het antwoord ligt voor de hand. Dit zijn de liederen die de Heilige Geest heeft geïnspireerd. Hoe rijk aan inhoud verschillende gezangen ook zijn –denk bijvoorbeeld aan "Een vaste burcht"– alleen de psalmen zijn rechtstreekse geschenken van de Heere.

De psalmen spreken ook op zo'n rijke mate over de komende Middeleeuwen. Niet alleen de profeten spraken over Hem, de Israëlieten zongen ook over Hem. Het is daarom een goede zaak dat de Studiebijbel een apart hoofdstuk heeft over de Messiaanse psalmen en bij de uitleg van de psalmen zelf steeds de lijn doortrekt naar Christus. Daarbij willen we de volgende keer stilstaan.

N.a.v. M.J. Paul, G. van den Brink, J.C. Bette (red.); "Psalmen I" en "Psalmen II – Spreuken– Prediker" in de serie: Studiebijbel Oude Testament; uitg. Centrum voor Bijbelonderzoek, Veenendaal; 917 en 944 blz.; ISBN 978 90 77 651 07 0 en 978 90 77 651 08 7; € 65,- per deel; bij intekening op de hele serie € 58,50 per deel.

(wordt vervolgd)

Middelburg,

ds. J.M.D. de Heer

De keus van de zwevende kiezer

Ondanks alle peilingen is de uitslag van de verkiezingen verrassend. Een maand geleden zouden weinigen dit voorspeld hebben. De laatste jaren wordt bij allerlei verkiezingen in Europa de regeringspartij of de zittende president door de kiezers weggestemd. Dat wijst op een grote onvrede over de gang van zaken. In Nederland weet premier Rutte echter een forse overwinning te behalen.

In ieder geval was dit de verkiezing van de zwevende kiezers. Talloze kiezers wisten een paar dagen van tevoren nog niet op wie ze zouden gaan stemmen. In de verschillende tv-debatten was van een diepgaande gedachtewisseling geen sprake. De presentatie van de lijsttrekkers en hun gevatheid gaf bij velen de doorslag. En niet te vergeten de peilingen. Het is altijd leuk om bij de winnaars te behoren. Op grote schaal is ook gebruik gemaakt van stemwijzers. Het is echter altijd de vraag of hetgeen je zelf belangrijk vindt, daar ook gevraagd wordt of in ieder geval voldoende meetelt.

Voor die winst mogen we de Heere danken. Hij neigt het hart van koningen als waterbeken, zo lezen we in de Bijbel.

Nu wordt het de kiezer ook niet gemakkelijk gemaakt. De vragen rond de euro zijn ingewikkeld. Deskundigen spreken elkaar tegen. Op de kostenstijging in de zorg weet niemand echt een antwoord. Hoe houden we de pensioenen betaalbaar? En ga zo maar door.

Bovendien doen veel partijen en politici zich in de campagne mooier voor dan ze zijn. Met beloften is men royaal. Impopulaire voornemens worden gecamoufleerd. De eigen prestaties worden opgehemeld en de

schuld voor mislukkingen wordt aan anderen toegeschreven. Geen wonder dat velen geen hoge dunk hebben van de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van politici.

Geen duidelijke binding

Toch is het opmerkelijk dat zoveel kiezers geen band meer hebben met een bepaalde partij. Dat hangt duidelijk samen met het teloor gaan van godsdienstige en levensbeschouwelijke bindingen. Vroeger hadden velen een uitgesproken voorkeur voor een politieke partij. Of dat nu de ARP was of de PvdA. Nu is een vaste keuze nog wat anders dan een goede keuze. Maar men stond ergens voor en gaf daar blijk van.

Het CDA is van deze ontwikkelingen wel het grootste slachtoffer. In zes jaar tijd zakte die partij van 41 zetels naar 13. Veel randkerkelijke en modern christelijke kiezers zien de partij niet meer staan. Een christelijke partij hoeft voor hen niet meer. Trouwens het CDA presenteert zich eigenlijk ook niet meer als zodanig. Veel leidende figuren in de partij zijn nauwelijks kerkelijk meelevend.

Toch valt de dramatische achteruitgang van deze partij te betreuren. Bij het CDA was altijd meer begrip voor Bijbelse standpunten dan bij de liberalen of socialisten. Bij allerlei verkeerde ontwikkelingen (abortus, euthanasie, koopzondagen, homohuwelijk enz.) waren de christendemocraten duidelijk een remmende factor. Vroeger was het CDA een partij waar anderen bij de kabinetsformatie niet om heen konden. Thans is het niet meer dan een tweederangs partij.

Van de drie partijen die zich christelijk noemen, boekte alleen de SGP winst. Eén zetel weliswaar, maar voor een kleine partij is dat veel. Het zeteltal nam immers met de helft toe. Daar kunnen we dankbaar voor zijn. Er was op gehoopt, het was ook wel een beetje verwacht, maar het is altijd afwachten.

Voor die winst mogen we de Heere danken. Hij neigt het hart van konin-

gen als waterbeken, zo lezen we in de Bijbel (Spr. 21:1). Maar dat geldt ook van het hart van de kiezers. Het aantal SGP-stemmen steeg met ruim 30.000 tot bijna 200.000. Zoveel stemmen werden nooit eerder behaald. Op Urk verreef de partij zelfs de absolute meerderheid.

Strategisch stemmen

Kennelijk kan de SGP nog altijd op een hecht kiezerskorps rekenen. Ongetwijfeld zijn er ook onder ons mensen die anders kiezen. Die hun stemkeuze primair laten bepalen door hun maatschappelijke belangen. Belangen die best legitiem kunnen zijn. Anderen willen graag op een grote partij stemmen, omdat die veel invloed heeft. De doorslaggevende vraag bij de stembus moet echter zijn: welke partij betoont in haar politieke optreden dat zij zich, met alle gebrek, wil richten naar Gods geboden?

Bovendien geldt dat strategisch stemmen in een veelpartijstelsel een hoogst onzekere zaak is. In de VS weet je: het wordt straks Obama of Romney. In Nederland kan de strijd om de eerste plaats gaan tussen VVD en PvdA of tussen CDA en PvdA en vervolgens gaan ze samen in één kabinet. Dat moet men wel bedenken.

Tijdens het kabinet-Rutte had de SGP onmiskenbaar een bepaalde invloed op het beleid, omdat men die partij, vooral in de Eerste Kamer, nodig had. Veel meer dan voorheen stonden haar Kamerleden in de publieke belangstelling. Dat beeld werkte door in de verkiezingscampagne.

Het grote aantal zwevende kiezers betekende dat een aantal van hen bij de SGP terecht kwam, ook al pasten

zij qua godsdienst of levensbeschouwing niet echt bij deze gereformeerde partij. Maar het SGP-standpunt over Israël, of over abortus, of over de winkelopenstelling op zondag sprak hen aan. Anderen vonden Van der Staaij bij uitstek betrouwbaar, in tegenstelling tot andere politici. Hij mocht dan wat aparte ideeën hebben, maar je wist wat je aan hem had. En daarom stemden ze op hem.

Dankbaarheid en zorg

In plaatsen waar de SGP vanouds nauwelijks stemmen had en waar dat gezien de kerkelijke samenstelling van de bevolking ook niet te verwachten was, viel bij de laatste verkiezingen vaak een relatief sterke stijging van het aantal SGP-stemmen waar te nemen. Dat is mooi. Uiteraard is het de vraag hoe duurzaam die keuze voor de SGP is. Zwevende kiezers kunnen gemakkelijk ook weer wegzweven. Het zou verkeerd zijn om deze mensen, hetzij rooms-katholiek of evan-

gelisch, onkerkelijk of licht protestant, te willen binden door de principiële identiteit van de partij aan te passen of door in de politieke praktijk water bij de wijn te doen. Dat is het begin van het einde: inhoudelijk en getalsmatig. Ondanks het feit dat de ChristenUnie evangelischen, rooms-katholieken en moderne protestanten heeft binnen gehaald, loopt die partij eerder terug dan dat zij wint. Haar vijfde zetel ging vorige week bijna verloren.

De zetelwinst van de SGP geeft reden tot dankbaarheid, zo schreven we. Wij hadden dat niet verdiend. Maar als je de algehele politieke situatie in ogenschouw neemt, is en blijft er reden tot zorg. Tot grote zorg. Dat betreft niet alleen de kabinetsformatie, die moeilijk zal zijn. Maar vooral omdat ons land steeds meer afscheid neemt van God en Zijn dienst.

Ook de vrijheid om in eigen kring naar Gods geboden te leven, wordt steeds meer ingeperkt. Hoe zal het

gaan met de vrijheid van onderwijs in de komende regeringsperiode? In hoeverre blijft er ruimte om zich in woord en daad te verzetten tegen de heersende mening dat homoseksualiteit heel normaal en respectabel is? Hosea moest het tienstammenrijk Gods oordelen aankondigen. 'De HEERE heeft een twist met de inwoners des lands, omdat er geen trouw en geen weldadigheid en geen kennis van God in het land is, maar vloeken en liegen en doodslaan en stelen en overspel doen; zij breken door en bloedschulden raken aan bloedschulden' (Hos. 4: 1,2). Het is alsof een waternood doorbreekt, aldus de kanttekeningen, zo breekt men door met allerlei gruwelen, zonder schroom voor Gods wetten en ordinantiën. Moet niet gevreesd worden dat deze woorden ook steeds meer op ons land van toepassing worden?

Apeldoorn,

C.S.L. Janse

Even maar...

Gedurende het gehele jaar

Er zijn oude beroepsbrieven, waarin de taak van een predikant staat. Helaas worden die zo niet meer gebruikt, maar daar zullen we het nu niet over hebben. Maar, daarin staat dat *gedurende het gehele jaar de predikant de jeugd in de leer der waarheid zal onderwijzen*. Dus onze vaders zagen het nut van de catechese, van de regelmatige onderwijzing van de kerkjeugd heel goed in. Dit genademiddel is van fundamenteel belang. De voortdurende inscherping van de leer der Schriften is daartoe door God bevolen. Daarom durft ds. à Brakel zelfs te zeggen dat hij niet kan begrijpen dat een predikant rustig kan slapen, wanneer hij zijn werk niet maakt van catechiseren. Genoeg om over na te denken. Zou dit nu nóg zo door catecheten en catechisanten gevoeld worden, denkt u? Luister maar: cursus, te laat thuis, moe, oppassen, vergeten, veel huiswerk, verjaardag, voorlichtingsavond, oog-

sten, kooruitvoering, naar zieke opa, tijd vergeten, geen vervoer, te glad, regen, moest een keer vroeg naar bed, personeelsavond, deze week ook al huisbezoek, morgen tentamen, geen zin... De verzameling redenen kan gemakkelijk uitgebreid worden. Hoe ouder de catechisant, des te vindingrijker hij/zij is.

Wat blijkt hieruit? Hoe het vanbinnen ligt. Moet de wijze Prediker in dit geval misschien ook van ons zeggen: De mens heeft veel vonden (uitvluchten) gezocht om ervan af te zijn? Het is waar, er zijn geldige redenen, maar die zijn als het goed is een uitzondering. De catechisatie duurt tegenwoordig slechts een klein half jaar. Laat het voor ons allemaal de regel zijn: ik ga zoveel mogelijk, en stel me zo positief mogelijk op.

Het is iets extra's dat de Heere ons geeft. Miljoenen jonge mensen moeten dit onderwijs mis-

sen. Ouders en jongeren, zullen we proberen te tonen dat we er het nut van inzien? Zullen we met elkaar de schouders eronder zetten en tonen dat we ervoor gáán en ervoor stáán? Ja, dat kost soms echt moeite en vraagt soms offers. Ook van onze jongeren. Toch is het goed om jong te leren wat het állerbelangrijkste in dit leven is. Om prioriteiten te stellen, ter wille van je ziel en zaligheid. Dat is soms ten koste van het hier en nu, maar zou je dat te jong kunnen leren? Ouders, kunnen we dat onze jongeren té jong voorhouden en voorleven? Nee toch? Wanneer het onverhoopt werkelijk niet lukt, door ziekte of overmacht, laat jij/ u dat dan even weten aan de catechiseermeester? Graag met de reden van afwezigheid. Ouders, werkt u mee? Zucht u mee? In opzien om de werking van Gods Geest in jonge harten gaan we DV weer beginnen op... Op hoop van zegen!

v.A.

Onbekende psalmmelodieën leren - waarom niet?

De psalmen 1 t/m 6 worden regelmatig gezongen maar psalm 7 vrijwel nooit. Van de psalmen 8 en 9 kan gezegd worden dat de melodieën in de eredienst geen problemen geven. Het tegendeel is echter waar van de psalmen 10, 11, 12 en 13 want die kent bijna niemand. Gaan we op deze wijze ons psalmboek door dan blijken er ongeveer tweeëntwintig psalmen te zijn die nooit of zelden worden gezongen. Een zevende deel van alle psalmen. Dat is best veel. En laten we eerlijk zijn, dat zijn er in elk geval té veel.

Een bijzonder kleinood

De psalmen zijn ons lief. Ze worden in onze gemeenten veel gezongen en we zingen ze graag. Ook mag gezegd worden dat er in de eredienst over het algemeen goed en eerbiedig wordt gezongen. Ongetwijfeld kunnen we dit niet genoeg waarderen. Het is immers Gods Woord dat in de eredienst in de berijming van Datheen of 1773 wordt gezongen. De prediking heeft -als het goed is- voortgang middels de gemeentezang. De preek en het psalmgezag zijn dan één. En terecht merkte een oude ouderling eens op: 'Er is geen tekst of er zijn altijd wel psalmversjes bij te vinden.' En, wat het voornaamste is, de Heere heeft door middel van de gezongen psalmen al menig hart willen raken zodat men beschaamd of vertroost (of beide) in de bank zat. Hoe juist en treffend is hetgeen wat de Statenvertalers schreven: Het Boek der Psalmen is 'in Gods kerk met recht geacht als een bijzonder kleinood, waarvan men de waardigheid en nuttigheid niet genoeg kan overdenken.' Maar... een zevende deel van de psalmen wordt vrijwel niet gezongen. Een zevende deel wordt in de eredienst niet zingend overdacht.

Oorzaken

Vanzelf rijst de vraag wat daarvan de oorzaken kunnen zijn. In het Reformatorisch Dagblad is er heel wat over geschreven en gediscussieerd. De één meende dat het lag aan de aard van

bepaalde melodieën; ze zouden minder aanspreken dan de melodieën van bekende psalmen. Anderen wazen op de inhoud van sommige psalmen waarin gebeden wordt om Gods wrekende gerechtigheid; dat zou -beweerden sommigen- een reden zijn dat wij ze maar niet meer moeten zingen... Verder werd opgemerkt dat in de gezinnen minder gezongen wordt dan vroeger. Dat is helaas waar. Maar óók voorheen werden de onbekende psalmen in de eredienst zelden gezongen. In het rijtje van mogelijke oorzaken werd ook naar de organisanten gewezen. Zij zouden zich meer moeten bekwaamen in het begeleiden van onbekende psalmen. En, om nu maar niet meer te noemen, het zijn niet in het minst de predikanten die er debet aan zijn dat de onbekende psalmen niet gezongen worden. Zij geven ze niet op. Naar de mening van enkelen moeten zij dat 'gewoon doen'. Misschien schuilt er een kern van waarheid in. Toch ligt dat niet zo eenvoudig als het lijkt. Als er al eens een onbekende psalm wordt opgegeven, dan is de zang dikwijls aarzelend en soms gaat het flink mis. Maar dat is te verwachten. De gemeente kent de melodie én de tekst niet. De predikant wel? Hier en daar wordt besmuikt gelachen. Kortom, het resultaat is vaak meer storend dan stichtelijk. Zeker, het psalmvers sloot wel aan op de preek maar... Bovendien, wordt dezelfde psalm na een paar maanden weer opgegeven, het gaat niet anders. Het is dan ook niet te verwonderen dat de predikanten er maar vanaf zien. En inderdaad, mede daardoor wordt een zevende deel van de psalmen niet gezongen. En blijft het zoals het was.

Niet alleen hier en daar, maar samen op

Nu is het niet zo dat er in onze gemeenten nergens onbekende psalmen worden gezongen. Er is zelfs een klein aantal gemeenten waar men er al langere tijd bewust naar streeft ook de tweeëntwintig onbekende melodieën te leren. En niet tevergeefs. Daaruit

blijkt dus dat met enige inspanning het onbekende deel van de berijmde psalmen niet onbekend blijft. Maar u voelt, daarmee is wél in die paar gemeenten veel gewonnen, maar niet in ál de gemeenten. *En daar gaat het nu om.* Als we eenparig optrekken en in dezelfde tijd de melodie van een onbekende psalm leren, kan er in ongeveer een half jaar veel bereikt worden. Onze predikanten zullen dan ook niet meer schromen die psalmen op te geven. Niet alleen in eigen gemeente maar ook als ze elders voorgaan. Nogmaals, wordt het *eenparig* gedaan dan komt er helderheid en bruikbaarheid. Dan mogen we hopen op (laat ik zeggen) een doorbraak, zodat niet meer een zevende deel van de berijmde psalmen als onder het stof blijft.

Onbekende psalmen voor het voetlicht

Het Reformatorisch Dagblad heeft deze suggestie welwillend overwogen en bleek bereid aan te geven welke psalm aan de beurt is. Om de veertien dagen - psalm na psalm, melodie na melodie. Totaal twee en twintig keer. Vanaf woensdag 19 september is Psalm 10 aan de beurt. Twee weken later Psalm 11, enz. Het is te vinden onder het kopje: Onbekende psalmen voor het voetlicht. Op deze wijze kan elk weten, waar men ook woont, hoe 'de stand van zaken' is. De predikanten weten dat Psalm 7 vanaf heden ook opgegeven kan worden en D.V. binnen afzienbare tijd Psalm 10, 11 enz. Tenminste, als we het gezamenlijk doen, als er kerkelijk-breed wordt meegegaan. En waarom zouden we niet meedoen?

Werkwijze

De gedachte dat de onbekende melodieën moeilijker zijn dan de andere, stemt niet overeen met de werkelijkheid. We vinden ze moeilijk omdat we ze niet kennen. Maar de ervaring leert dat men een onbekende melodie zich vrij snel eigen kan maken. Juist als ieder zijn of haar medewerking geeft. De zangverenigingen studeren de aan de beurt zijnde melodie in. De vrouwen- en jeugdverenigingen oefenen eveneens dezelfde melodie. Verder valt te denken aan onze kinderen. Op de basisscholen komen in de loop der jaren (vrijwel) alle psalmen aan de beurt. Het aanleren van de melodie van bijvoorbeeld Psalm 59 vraagt niet meer inspanning van een klas dan welke andere melodie ook. Alleen, een zevende deel van de psalmen wordt door hen weer vergeten. En

dat kunnen we ze niet kwalijk nemen als die psalmen niet meer gezongen worden. Maar zouden de meesters en jufs bereid zijn de melodie die aan de beurt is met de kinderen te oefenen, de kinderstemmen zullen 's zondags duidelijk te horen zijn. Een directeur zei dat hij graag zijn medewerking wilde verlenen en hij zal niet de enige zijn. Wellicht zijn er op onze reformatorische middelbare scholen ook mogelijkheden hier aandacht aan te geven. En natuurlijk de Hogeschool De Driestar, waar honderden jonge mensen zich voorbereiden op hun zo verantwoordelijke en tegelijk zo mooie beroep.

Niet minder belangrijk is dat in eigen woning en met eigen gezin de melodieën worden geoefend. Het zou ook nog eens een keer een stimulans kunnen zijn het samenzingen in de gezinnen meer een plaats te geven. Ook hier geldt dat 'gewoon doen' makkelijker is gezegd dan gedaan. Maar het kan ook meevallen. Samen zingen met het gezin, het heeft iets... Ja, hoe zeg je dat precies? Wel weten we dat de kinderen hun levenlang er een goede herinnering aan over kunnen houden.

Een nuttig hulpmiddel geeft het RD met de site www.psalmbboek.nl. Alle onbekende melodieën zijn daarop te beluisteren. Ook is er bijvoorbeeld een CD van de OGO (€ 5,- ; tel. 0342-461036); de onbekende melodieën worden elk een paar keer isoritmisch gespeeld. Op orgel, fluit of een ander instrument.

Laten we vooral niet denken dat het iets moeilijks is. Gebleken is -als er samen wordt opgetrokken- dat zelfs *De eerste berijming van de twaalf artikelen des geloofs* goed gezongen wordt. En dan gaat het wel om tweeëntwintig lange regels met een melodie die voor bijna heel de gemeente onbekend was. Werkelijk, het is goed te doen. Het is ook de moeite waard. Hoe aangenaam zou het wezen als we *alle* psalmen konden zingen in de eredienst zonder dat ze aarzeland, lauw en kreupel klinken.

Belangrijk genoeg

Er zullen er zijn die bij zichzelf denken: 'Is dat nu zo erg dat een zevende deel van de psalmen niet gezongen wordt in de eredienst? Moeten we daar een probleem van maken? Zijn er niet vele belangrijker zaken in het kerkelijke leven?' Nu, dat laatste zal niemand tegenspreken. En laat het ook duidelijk zijn dat het zingen van de onbekende psalmen geen doel op zichzelf is. Alsof we vanaf heden vooral die psalmen in de eredienst moeten gaan zingen. Zo is het niet. Maar laten we tegelijk bedenken dat de wereld zijn eigen liederen heeft, evenals allerlei evangelische stromingen enz. Op de liederenmarkt is van alles te koop, jawel, voor niet. Een markt echter waar we beter maar ver vandaan kunnen blijven. Vragend of de Heere ons en onze kinderen voor die invloeden wil bewaren. Wat dan? In Gods Woord staat het Boek der Psalmen. Het lied van de strijdende Kerk. Dat is een markt waarvan we alleen maar begeren dat daar óók onze jeugd door de Heilige Geest zal worden gebracht. Om het wonder te leren: om niet. En zoals de Statenvertalers schreven: Het Boek der Psalmen is 'in Gods kerk met recht geacht als een bijzonder kleinood, waarvan men de waardigheid en nuttigheid niet genoeg kan overdenken.' Dat we dát zouden mogen beogen, óók als het gaat over het zich eigen maken van onbekende psalm-melodieën. Zou dat niet belangrijk genoeg zijn om er naar te streven? Om mede op deze wijze ook onze kinderen te laten voelen dat we een kostbaar goed hebben?

Doet u ook mee?

Er is nu een situatie die een goede mogelijkheid biedt. We waarderen het dan ook bijzonder dat het RD meewerkt. Laat de één de ander er toe opwekken. Het zou kunnen dat u er veel meer vermaak in krijgt dan u nu bedenken kan.

We zullen ook geduld moeten hebben. Eén en ander moet rijpen en bezinken eer dat we er in de goede zin van het woord vertrouwd mee zijn - eer dat we de nu onbekende psalmen uit ons hoofd kunnen zingen. Als er echter maar een begin is. Al zouden we maar tot de helft komen.

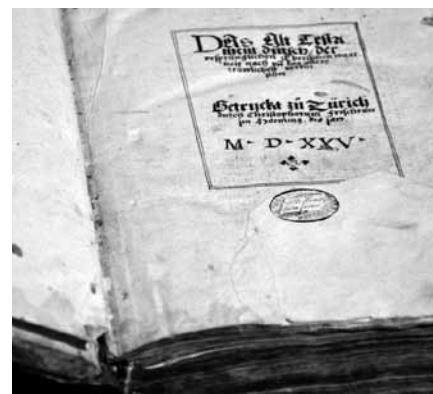
Aarzelt u nog? Maar... waarom zou u niet meedoen? Begin eens met het lezen van Psalm 7, onberijmd en berijmd. Let eens nadrukkelijk op de inhoud en lees de waardevolle kanttekeningen eens na. Het betreft Gods Woord! Hoe gepast kan ook dit lied

zijn bij deze of gene tekst. Laten we ook veel in ons hart overleggen dat de Heere Jezus de psalmen heeft gezongen. Ook in de nacht in welke Hij verraden werd. Hij is het Hoofd van Zijn Christelijke Gemeente - Hij zal Zijn onderdanen vergaderen, leren en bewaren. Hij schonk aan Zijn volk ook het Boek der Psalmen. De grote Operzangmeester leert hen door Zijn Geest zingen met het hart. En inderdaad, daar zal het over gaan. Name-lijk of we de drie stukken ellende, verlossing en dankbaarheid in beginsel geestelijkerwijs kennen. Eeuwig wonder als de psalmen voor ons zouden worden tot een *nieuw* lied. Nee, een zevende deel van de psalmen mag niet onbekend blijven. En zou het niet kunnen dat juist één van die psalmen voor u onvergetelijk wordt?

De organisten

Tenslotte, laten we niet meedoen met de organisten de schuld te geven als een onbekende psalm niet goed wordt gezongen. Laat ieder bij zichzelf beginnen... Maar me dunkt, het is wel de moeite waard helder te hebben hoe de gemeente bij het zingen het best geholpen en begeleid wordt. Kortom, hoe de organisten hierin op een gepaste wijze dienstbaar kunnen zijn. Ook als ze bijvoorbeeld een één-klaviersorgel tot hun beschikking hebben. Goede aanwijzingen zullen door hen op prijs worden gesteld. Niet zozeer de goedbedoelde aanwijzingen van deze of gene, maar de nuttige aanwijzingen van mensen die daarover bruikbare adviezen kunnen geven. De VOGG zal ongetwijfeld bereid zijn deze taak op zich te nemen. En laten de organisten vooral niet vergeten de tweeëntwintig voorspelen uit de onder ons bekende psalmbewerkingen nog eens goed door te nemen - tweeëntwintig voorspelen die ze wellicht nog nooit in de eredienst hebben gebruikt.

Genemuiden, ds. C. Hogchem

Oorsprong van ziekten

‘Want Hij doet smart aan en Hij verbindt; Hij doorwondt en Zijn handen helen’.

Job 5:18

God en de duivel

Een belangrijke vraag is: komen ziekten van God of van de duivel? Misschien had u er nog nooit zo over nagedacht. Maar de Bijbel is er duidelijk in dat ziekten en handicaps van God komen. De HEERE heeft de stomme, de dove en de blinde gemaakt (Ex. 4:11). We lezen zelfs dat de HEERE het kwaad schept (Jes. 45:7) en: ‘zal er een kwaad zijn in de stad dat de HEERE niet doet?’ (Amos 3:6).

Mogelijk schrikt u van deze gedachte. Ziekte en kwaad komen dus van God? Ja, er zijn nog wel meer bijbelteksten die hierop wijzen, zoals Klaagliederen 3:38: ‘Gaat niet uit den mond des Allerhoogsten het kwade en het goede?’ Hoe moeten we dit toch zien? De kanttekening bij dit vers geeft de oplossing. Het staat er zo eenvoudig: ‘dat is, besluit of bevel’. Lijden is dus geen gril van het lot, maar het is de wil van God.

Toch is het wel heel opmerkelijk dat we bij eenzelfde gebeurtenis, de volkstelling van David, de ene keer lezen dat David werd aangepord door God (2 Sam. 24:1) en de andere keer dat hij werd aangepord door de satan (1 Kron. 21:1). Hoe moeten we dat uitleggen? Dit lijken toch wel tegenstrijdige teksten! Het antwoord is dat de duivel als instrument van God gebruikt kan worden. Het boze werk van de satan gaat niet buiten Gods voorzienigheid om.

Als we dit betrekken op het lijden, mogen we dus zeggen dat God toelaat dat de duivel een beproeving of ziekte werkt. Van Job lezen we dat God hem in de handen van de satan overgeeft en dat de satan vervolgens Job met boze zweren slaat. De duivel gebruikt het lijden met als doel om van God af te trekken.

Het kan zijn dat u zich nu afvraagt of de ziekte van uzelf of uw familielid van God komt of onder toelating van God door de duivel bewerkt is? Is dit

aanwijsbaar? Laten we nog eens naar Gods Woord luisteren. We kunnen voorbeelden vinden van zieken met een lichamelijke oorzaak, zoals de bloedvloeiende vrouw. Bij haar lezen we nergens iets over de duivel. Daarentegen was de man die “Legio” genoemd werd, duivels ziek.

Verder noemt de Bijbel ook zieken bij wie we merken dat de satan een middel is om het vlees te verderven, zoals Paulus dat in een van zijn brieven verwoordt (1 Kor. 5:5). De samengebogen vrouw was gebonden. De duivel had zich bij haar vermengd met een lichamelijke ziekte. Bij de maanzieke jongen zien we in de epileptische insulten de invloed van de duivel. De schoonmoeder van Petrus had koorts. Als er staat dat Petrus de koorts bestrafte, wordt hetzelfde grondwoord gebruikt als bij het bestraffen van een duivel enkele verzen eerder. En bij de doorn in het vlees van Paulus lezen we zelfs over het slaan van de satan met vuisten!

Toch zou ik in mijn ziekenhuispraktijk als internist niet durven zeggen wanneer een ziekte door de duivel wordt bewerkt: geheel, gedeeltelijk of juist niet. Daartoe zijn hulpverleners niet bij machte. Aan de andere kant denk ik dat dit in iemands persoonlijk leven wel eens wat meer duidelijk kan worden. En mocht de invloed van de duivel merkbaar zijn, dan zou dit toch des te meer moeten uitdrijven tot Hem Die erboven staat! Wie is dat? Dat is God, Die Zijn Zoon heeft geopenbaard, opdat Hij de werken des duivels verbreken zou.

Vaderlijke kastijding

Veel mensen ervaren lijden als volstrekt zinloos. Zij zien ziekte los van de zonde en het brengt hen niet tot God. Wanneer ongelovigen ziek worden, kan dat een *rechterlijke straf* van God zijn. Daarbij slaat God in Zijn vrijmacht de ene mens meer dan de andere. De Heere wil er mee zeggen: Bekeert u, waarom zou u sterven?

Toch gebeurt het nogal eens dat vooral Gods kinderen te maken krijgen met een ernstige ziekte bij henzelf of een

gezinslid. Dit is dan geen rechterlijke straf maar *vaderlijke kastijding* (Hebr. 12:5-11). Het kenmerk van een vaderlijke kastijding is dat die met liefde gemengd is (Spr. 3:12) en is daarom zelfs een teken van Gods verbondstrouw!

Ziekten hebben bij Gods kinderen vaak een bijzonder *nut*. Alle dingen moeten medewerken ten goede. Daar gebruikt God ook kromme wegen voor. Het doel is dat we leren buigen voor God. Meestal is dat opnieuw nodig. We moeten van onze verkeerde wegen teruggebracht worden. ‘De Heere tuchtigt *opdat* wij verootmoedigd worden vanwege de zonde, en door al onze smarten gespeend worden van de wereld’ (Matthew Henry). ‘t Is goed voor mij verdrukt te zijn geweest, *opdat* ik dus uw Godd’lijk recht zou leren’ (Ps. 119:36a, berijmd). ‘Maar deze kastijdt ons tot ons nut, *opdat* wij Zijner heiligheid deelachtig worden’ (Hebr. 12:10b). Philpot schreef eens ergens: ‘Alles wat de Heere mij geleerd heeft, heb ik meestal geleerd in wegen van kruis en soms in wegen van voorspoed’.

Waarom kan ziekte bij Gods kinderen geen rechterlijke straf zijn? Omdat Christus hun krankheden op Zich genomen en hun ziekten gedragen heeft. De straf die hen de vrede aanbrengt, was op Hem. Het recht van God is over Christus uitgewoed. Jezus wordt ook wel Voorloper genoemd. Ziekte kan voor Gods kinderen een kruis zijn waarin ze de dood van Christus gelijkvormig moeten worden. Zij moeten stap voor stap achter de Voorloper, de grote Kruisdrager aankomen. Lijden is net

een teugel die gemeenschap geeft met Christus. Dan is ziekte geen straf maar een zegen. Het kruis wordt zo zelfs vrolijk gedragen. 'Ik dank U, HEERE! dat Gij toornig op mij geweest zijt, maar Uw toorn is afgekeerd, en Gij troost mij' (Jes. 12:1).

Berouw en genezing

In de Bijbel staan drie teksten (Deut. 32:39, Job 5:18, Hos. 6:1) die heel mooi laten zien dat God de oorsprong van ziekten is, maar dat genezing óók van Hem komt. God slaat, verscheurt, doorwondt en doet smart aan. Maar de HEERE heelt, geneest en verbindt ook!

Ziekte heeft met de zonde te maken. Na schuldbelijdenis is genezing mogelijk. Dit zien we bijvoorbeeld bij de geschiedenis van de vurige slangen en de koperen slang (Num. 21:7-9). Ook andere Schriftplaatsen laten zien dat in een weg van bekering de Heere Zich wil laten verbidden en geneest (Num. 12:13, 2 Kron. 7:14 en Jes. 19:22). De dichter van Psalm 30 getuigt: 'HEERE mijn God, ik heb tot U geroepen, en Gij hebt mij genezen'. Het Hebreeuwse woord voor genezing is *rapha*. Dit woord wordt in de Bijbel

niet alleen gebruikt voor genezing van het lichaam, maar ook voor genezing van de ziel (Ps. 41:5) en voor genezing van afkeringen (Jer. 3:22, Hos. 14:5). Dat geeft een grote diepte aan dit woord. De hemelse Medicijnmeester geneest niet alleen zieke lichamen, maar ook ongeneeslijk zieke zielen. De Man van smarten heeft het oordeel van God uit het lijden van al Zijn kinderen weggenomen. Voor hen geldt: de straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden. Jezus is in alle dingen verzocht geweest.

Wat een troost voor hen die hoe het ook moóg tegenlopen, gestadig op Zijn goedheid hopen!

*Loof Hem, Die u,
al wat gij hebt misdreven,
Hoeveel het zij,
genadig wil vergeven;
Uw krankheên kent
en liefderijk geneest.*

Psalm 103:2a, berijmd

(slot)

Capelle aan den IJssel, H.J. Agteresch

van Maarten Luther over het heengaan van zijn lieve dochtertje Leentje. We vernemen aangrijpend, dat John Owen al zijn elf kinderen heeft overleefd. Ook de droevige omstandigheden van het overlijden van het dochtertje van Jacobus Revius. Het overlijden in zeer korte tijd van vier kinderen van Alexander Beith enz. Het verdriet en de rouw van deze mensen komt op een tere wijze dichtbij. Maar dat niet alleen. We horen ook van hun strijd en – niet te vergeten – van hun troost: hoe ze hun kinderen aan de Heere mochten 'kwijt' raken, Hem toebe-trouwen op grond van Zijn verbond en woorden.

Na het biografische gedeelte worden uitspraken geciteerd die aangeven hoe het pijnlijke verlies voor Gods aangezicht persoonlijk werd ervaren en welke theologische inzichten daaraan ten grondslag lagen.

Aan het slot van elke hoofdstuk volgt een korte conclusie. Aan het eind van het boek treffen we een hoofdstuk aan met als opschrift: 'Ter afsluiting'. Daarin maakt de auteur enkele samenvattende opmerkingen.

De schrijver maakt ons duidelijk dat hij door deze studie onderwijs en troost wil geven aan degenen die geconfronteerd worden met de vraag over de eeuwige bestemming van het jonggestorven kind.

Het denken over de zaligheid van jonggestorven kinderen wordt in sterke mate bepaald door de visie op verbond en verkiezing. De aangehaalde 'oude schrijvers' (Luther, Calvijn, Polyander, Revius, Rutherford, Boston enz.) getuigen van hun persoonlijke troost op grond van Gods verbond en beloften. Het is ontroerend om te lezen hoe zij geworsteld hebben voor Gods aangezicht vanuit het diepe besef dat wij en onze kinderen in zonde en schuld verloren liggen. Vanuit de verborgen omgang met de Heere en de persoonlijke wetenschap met God in het verbond van genade te zijn, kwamen zij tot de troost dat hun jonggestorven kinderen zalig zijn. Grond en houvast lag voor hen in de kracht van Gods verbond en de betrouwbaarheid van Zijn beloften. Niet omdat dit voor hen alleen geloofsleer of verbondstheologie was, maar omdat zij de waarheid ervan doorleefden in de weg van gebedsworstelingen en geloofsoefeningen. Hier is beslist geen sprake van oppervlakkigheid en verbondsautomatisme. Als onwaardige smekelingen aan de troon van Gods genade werden deze ouders getroost. Zo troost de Heere nog. Daarbij wijst de schrijver een aantal keren op wat onze belijdenis hierover zegt in de Dordtse Leerregels (1.17). Uit kracht van het ver-

BOEKEN NIEUWS

'Ik zal wel tot hem gaan...'

ds. M.A. Kempeneers.

Uitg. De Groot Goudriaan – Utrecht;

ISBN 978 90 8865 191 5;

120 pag.; € 14,90.

Deze publicatie bedoelt de auteur, ds. M.A. Kempeneers, christelijk gereformeerde predikant, als een vervolg op zijn eerdere boek 'Waar is ons kind?'. Hij laat twaalf oude schrijvers aan het woord over het tere onderwerp van de eeuwige bestemming van de jonggestorven kinderen. Het begrip 'oude schrijvers' wordt daarbij ruim gehanteerd, zoals de schrijver zelf ook aangeeft. Omdat Luther en Calvijn tot de reformatoren worden gerekend en anderen tot de Puriteinen behoren en Alexander Beith niet bij de oude schrijvers en ook niet bij de Puriteinen hoort. Dit omdat hij leefde in de 19^e eeuw. De bedoeling van de auteur is

echter duidelijk. Hij laat gezaghebbende theologen spreken over hetgeen zij in hun dagboeken, brieven en preken over hun jonggestorven kinderen hebben gezegd.

Het is aangrijpend te lezen hoe verschillende van hen - soms in korte tijd - meerdere kinderen naar het graf moesten brengen. Allen die het verlies van een kind (een broertje of zusje, klein- en achterkleinkind of anderszins) van nabij hebben moeten meemaken, zullen bij het lezen van dit boek de ervaringen herkennen en het eigen verdriet opnieuw voelen.

Elk hoofdstuk begint met een korte, kernachtige typering van de betreffende 'oude schrijver'. Vervolgens een samenvatting van het leven en werk van de persoon. Daarna wordt beschreven wat is meegemaakt. Dit is soms erg confronterend. Zo horen we van het verdriet

bond van Gods genade is er troost dat God jonggestorven kinderen tot Zich heeft genomen.

Het gevoelen over de vragen rond de eeuwige bestemming van jonggestorven kinderen is niet alleen teer, maar ligt - zo gebiedt de eerlijkheid te zeggen - ook verschillend. Genoemde theologen delen hetzelfde gevoelen. Smijtelijk is hierin bijvoorbeeld wat terughoudender in zijn standpunt. Gods verkiezende genade realiseert zich in de weg van het genadeverbond. Jonggestorvenen, mensen met geestelijke beperkingen, kunnen de vruchten van de verkiezing niet tonen. Waar moet de troost dan worden gezocht? De genoemde 'oude schrijvers' wijzen dan op Gods verbond en beloften. Daar hebben zij persoonlijk troost en kracht uitgeput door het geloof. Zo getuigt Thomas Boston na het overlijden van zijn jongste kind, Katherine van slechts acht maanden oud: 'De verbondszin en de God van uw zaad was zoet en vol levenssap'.

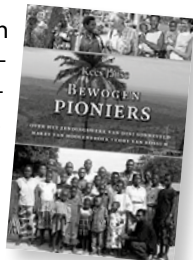
Moerkapelle, ds. W. Harinck

"Bewogen pioniers; Over het zendingswerk van Dini Sonneveld, Marry van Moolenbroek, Coby van Rossum", door Kees Janse; uitg. Den Hertog, Houten; ISBN 978 90 331 2452 5; 221 pag.; € 19,90.

Mede in het kader van "vijftig jaar zendingswerk vanuit de Gereformeerde Gemeenten", verscheen "Bewogen pioniers". In dit boek wordt op een bewogen wijze geschreven over drie bewogen zendingszusters. Zij waren alle drie pioniers in de zendingsgeschiedenis van onze gemeenten.

Zoals bekend werd deze uitgave gepresenteerd op de laatstgehouden bondsdag van de vrouwenverenigingen. Het zal reeds in veel gezinnen bekend zijn. Dat neemt niet weg dat we er heel graag uw aandacht voor vragen. Niet alleen omdat het boek een prachtig beeld geeft van het pionierswerk dat door Dini, Marry en Coby verricht werd, maar ook omdat het een boeiende weergave is van een stukje geschiedenis uit de eerste jaren van 'ons' zendingswerk.

De uitgave is zeer verzorgd, rijk geïllustreerd, en op vele plaatsen wordt, tussen de boeiende verhalen over het leven en werken van deze zendingszusters, ook

veel duidelijke informatie gegeven over landen en volken, steden en dorpen, economische situatie, enzovoorts.

Zendingswerk is nooit arbeid die zonder moeite en beproeving gedaan wordt. Maar zeker in de beginperiode, toen niet alleen de gezonden maar ook degenen die uitzonden, nog zo weinig of geen ervaring hadden, waren er vele zorgen en problemen, die door deze zusters met Gods hulp overwonnen moesten worden. Maar - het mag en moet gezegd worden - wat bleek dikwijls duidelijk de leiding van de Heere. En wat gaf Hij soms uitkomst in heel moeilijke en gevaarlijke situaties.

Er komen diep ontroerende zaken aan de orde. Zoals wat verteld wordt over Mama Lydia, de vrouw door wie, menselijkerwijs gesproken, het zendingswerk in Igede is begonnen. We denken ook aan het vliegtuigongeluk waarbij zuster Marry wonderlijk bewaard is.

Broeder Janse heeft bij het schrijven gebruik kunnen maken van het zendingsarchief. Op de hem eigen wijze - niet van humor ontbloot - heeft hij dat gedaan. Er wordt geciteerd uit de wederzijdse correspondentie tussen deputaten en werkers. Soms moeten er ook - mede door het feit dat deputaten te weinig op de hoogte waren van de situatie ter plaatse en/of de zusters te weinig rekenden met de mogelijkheden van het thuisfront - misverstanden uit de weg genomen worden. Maar wat blijkt vooral uit deze correspondentie de diepe bewogenheid met de naaste in nood. En wat komt, tot roem van Gods genade, ook de tere vreze Gods openbaar wanneer, vaak met vallen en opstaan, het werk gedaan mocht worden.

Duidelijk blijkt ook het warme medeleven in de brieven, zoals die, bijvoorbeeld door wijlen ds. A. Vergunst, de toenmalige secretaris van het deputaatschap, aan deze pioniers geschreven werden.

Soms zeggen we dat het Gods vinger is die de geschiedenis schrijft. En inderdaad, in dit boek blijkt dat Zijn vinger ook op rijke wijze dit stukje zendingsgeschiedenis van onze gemeenten schreef.

Graag wil ik citeren wat de schrijver in zijn "Woord vooraf" vermeldt: 'Toen ik de drie zusters jaren geleden vroeg wat ze ervan vonden als ik een boek over hen zou schrijven, stonden ze daar alle drie tamelijk afwijzend tegenover... Pas nadat ik het argument in stelling bracht dat zo'n boek ook een belangrijke functie kon hebben om nieuwe generaties te motiveren voor de arbeid in Gods Koninkrijk, verdwenen hun bezwaren als

sneeuw voor de zon'.

Van harte hopen we daarom dat de bewogen vraag van zuster Coby, gesteld op een zendingsdag, gevolg mag hebben: 'Hoe komt het dat er niet meer mensen zich melden voor het zendingswerk? Roept God niet meer, of horen we Zijn stem niet meer, of leggen we het naast ons neer?'

Een prachtig zendingsboek, waarvan ik hoop dat het in elk gezin gelezen zal worden. Hartelijk aanbevolen voor ouderen en jongeren.

Moerkapelle, ds. J. Driessen

"Honing uit de Rots", Thomas Willcox; uitg. Den Hertog, Houten; ISBN 978 90 331 2445 7; 96 pag.; € 5,90.

Uitgeverij Den Hertog heeft er goed aangeaan een herdruk uit te geven van het boekje "Honing uit de Rots" van Thomas Willcox. Van de auteur is weinig bekend en hij heeft maar één boekje nagelaten. Het is gering van omvang en het zijn korte stukjes, maar het boekje heeft een rijke geestelijke inhoud.

Willcox wordt gerekend tot de puriteinen. Meerdere malen heeft hij met vervolging en gevangenschap te maken gekregen. Hij diende de kerk met veel liefde en trouw. Op zijn grafsteen staan de woorden: 'Plotselinge dood, plotselinge heerlijkheid'. Dat is waar voor allen die de bitterheid van de zonde kennen en de zoetheid van de honingdruppels uit de geestelijke Rotssteen Christus. De korte stukjes bevatten indringend onderwijs, vol bewogenheid, voor verloren zondaren. Ook Gods kinderen vinden hier veel tot verdieping van het geloof. De woorden van Psalm 81:17b zijn uitgangspunt voor Willcox geweest: 'Ik zou u verzadigen met honing uit de rotsstenen'. We luisteren hier naar een rechte dienaar van Christus en het Evangelie die aandringt op overtuiging van zonde en geen andere troost geeft dan Jezus Christus.

In 1989 werd dit boekje opnieuw uit het Engels vertaald door de heer J. de Jager. Het leest gemakkelijk en de lengte van de stukjes en de vraagprijs behoeven ook niet af te schrikken. Kortom, een geestelijke goudmijn voor jongeren en ouderen.

Moerkapelle, ds. W. Harinck

KERKNIEUWS

■ BEROEPINGSWERK

BEROEPEN

Te Berkenwoude en Oostkapelle:
ds. G.J. van Aalst te Klaaswaal;
Te Bodegraven, Boskoop, Emmeloord,
Groningen en Lisse:
ds. J. van Rijswijk te 's-Gravenzande;
Te Ede: ds. J.B. Zippro te Grand Rapids
(t.b.v. zendingswerk in Ecuador);
Te Leiderdorp:
ds. D.W. Tuinier te Aagtekerke;
Te Nijkerk:
ds. W.J. Karels te Hardinxveld-Giessendam;
Te Rotterdam-Alexanderpolder:
ds. W. Visscher te Amersfoort;
Te Tholen: ds. J.M.D. de Heer
te Middelburg-Centrum;
Te Veen: ds. G. Pater te Oud-Beijerland;
Te Wageningen: ds. A. Schot te Nunspeet.

AANGENOMEN

Naar Waupun (USA): ds. A.T. Vergunst
te Carterton (Nieuw-Zeeland).

BEDANKT

Voor Waarde:
ds. J. van Rijswijk te 's-Gravenzande.

■ AANGEPASTE KERKDIENT TE KAPELLE-BIEZELINGE

Op **zaterdag 29 september** zal in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Kapelle-Biezeling een aangepaste kerkdienst worden gehouden voor mensen met een verstandelijke beperking. In deze dienst, die om 14.30 uur begint, hoopt student S.W. Janse voor te gaan. Tijdens deze dienst is er kindercreche. Iedereen, wel of niet gehandicapt, is van harte welkom.

■ DOVENDIENST TE GOUDA

Op **zaterdag 29 september** hoopt ds. A.J. de Waard voor te gaan in een aangepaste kerkdienst voor doven en slechthorenden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Gouda, Nieuwe Gouwe Oostzijde 2b. Deze dienst begint om 15.00 uur. Horenden zijn eveneens hartelijk welkom.

■ UITZENDDIENST JANNEKE DE BEL TE MIDDELBURG

Op donderdag **27 september** zal Janne-

ke de Bel worden uitgezonden vanuit de gemeente Middelburg-Zuid naar Guinee, om daar te gaan werken als zendingswerker onder de Soso-bevolking in Boké. De uitzenddienst zal plaatsvinden in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente van Middelburg-Centrum, Willem Teelinkstraat 5. Aanvang 19.30 uur. Ds. J.J. Ta-

nis hoopt in deze dienst voor te gaan en de uitzending zal worden verricht door ds. J.M.D. de Heer, zendingsdeputaat. Na de dienst is er gelegenheid om afscheid te nemen van Janneke. Zij hoopt op 9 oktober naar Guinee te vertrekken.

■ KERKDIENTEN GEMEENTE ELSPEET

In verband van het plaatsen van een nieuw kerkorgel in ons kerkgebouw aan de Nachtegaalweg zullen alle kerkdiensten in de periode van **23 september t/m 2 december** plaatsvinden in de Dorpskerk aan de Nunspeeterweg te Elspeet. De aanvangstijden in deze periode zijn: 11.30 en 18.30 uur.

Kerkenraad Geref. Gemeente Elspeet

BERICHTEN

■ REGIOAVOND BOND VROUWENVERENIGINGEN TE GORINCHEM

Op **dinsdag 2 oktober** wordt door de Bond van Vrouwenverenigingen een regioavond belegd in het kerkgebouw van de Geref. Gemeente te Gorinchem, Paardenwater 23.

Ds. L. Blok zal dan spreken over Thomas Boston en zijn "Viervoudige staat". Leiding: ds. A. Verschuure. Aanvang: 19.30 uur. Iedereen is van harte welkom.

■ OPEN DAG BIJBELCENTRUM 'BIJ SIMON DE LOOIER' AMSTERDAM

Afgelopen halfjaar heeft 'De Looier' in het teken gestaan van de verbouwing. Op onze website www.bijsimondelooier.nl zijn foto's geplaatst van het bouwproces. Ongetwijfeld wilt u het eindresultaat ook met eigen ogen zien. Om u hiervoor de gelegenheid te geven, organiseren wij een open dag op **zaterdag 6 oktober**. Deze begint met een inloop met koffie en thee vanaf 11.00 uur. De officiële opening begint om 11.30 uur met een meditatie van ds. A. Schreuder. Daarna is er volop de gelegenheid om de verbouwing te bewonderen. 's Middags zal er een boekje over de geschiedenis van "De Looier" worden gepresenteerd, dat

u vervolgens kunt kopen. Aansluitend hoopt evangelist Krijgsman iets te vertellen over zijn werk. Afsluiting omstreeks: 14.30 uur.

Voor een hapje en drankje wordt gezorgd. Tot ziens op Looiersgracht 70-72!

■ ZANGAVOND TE BODEGBRAVEN

Kinderzangavond op **vrijdag 28 september**, aanvang 19.30 uur, in de kerk van de Geref. Gemeente te Bodegraven, Dronensingel 2, met medewerking van o.a. het jeugdkoor de Regenboog te Bodegraven.

■ ZANG- EN VERTELMIDDAG IN RIJSSEN

Op **zaterdag 6 oktober** wordt in de Noorderkerk te Rijssen de traditionele zang- en vertelmiddag gehouden, die georganiseerd wordt door het Noordermannenkoor uit Rijssen, in het bijzonder voor mensen met een verstandelijke beperking. Dhr. W. Visser uit Nunspeet zal dan een Bijbelverhaal vertellen. Aanvang: 14.00 uur. Collecte t.b.v. vakantie-weeken gehandicapten. Iedereen is van harte welkom.

■ EXCURSIE VOGG, AFD. WEST

Op **dinsdag 25 september** organiseert

de VOGG een orgelexcursie naar het drie-klaviersorgel van de Geref. Gemeente te Oud-Beijerland, Jan Lievenslaan 12. Na een mondelinge toelichting door de adviseur dhr. D. Bakker en een korte bespeeling door een der plaatselijke organisten, is er gelegenheid tot vrij orgelspel. Aanvang: 19.30 uur. Leden en belangstellenden zijn hartelijk welkom.

■ CONTACTDAG STICHTING WINSTUITVERLIES

Landelijke contactdag van Winstuitverlies op **zaterdag 3 november**, aanvang: 10.30 uur, die bedoeld is voor u/jij die, met of hersteld van kanker, troost en steun zoekt in Gods Woord bij deze ernstige ziekte en zijn ingrijpende gevolgen. Ook uw/jouw echtgeno(o)t(e), ouders, kinderen, familie, vriend(in) zijn van harte welkom!

Een tweetal sprekers zal iets vertellen over (eigen) ervaring (van een gezinslid) met deze ziekte. Na de lunch wordt in groepen doorgepraat.

Plaats: Bethlehemkerk, Oudelandseweg 50, Woerden. Kosten (incl. lunch): € 15,00 p.p. (donateurs € 12,50).

Opgave: www.winstuitverlies.nl/activiteiten/ of tel. 0341-250434.

■ DONATEURSWERVING GBS

Statenvertaling; ook in de toekomst. Dat is het thema van de landelijke donateurswerving van de Gereformeerde Bijbelstichting (GBS).

Vrijwilligers verspreiden een speciale brochure en vragen mensen om donateur van de GBS te worden.

De GBS houdt om de drie jaar een landelijke werving. De doelstelling van de stichting is het verspreiden van Bijbels in nauwgezette vertalingen in het binnen- en buitenland.

De GBS zou dit werk allemaal niet kunnen doen zonder de jaarlijkse donatie van mensen die haar werk steunen.

Voor opgave als donateur (bijdrage vanaf € 2,50 per jaar) of toezending van de brochure kunt u (portvrij) schrijven naar: GBS, afd. Donateursadministratie, Antwoordnummer 2809, 4140 WB Leerdam. Bellen of mailen kan ook:

T: 0345-61 01 55;

E: [j.haalboom@](mailto:j.haalboom@gereformeerdebijbelstichting.nl)

gereformeerdebijbelstichting.nl

en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Kortgene 14.30 uur ds. C.J. Meeuse; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur (H.D.) ds. C. Sonneveld; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. P. Mulder; Kruijning 9.30 en 18.00 uur ds. G.M. de Leeuw; Leerdam 10.00 uur ds. M.J. van Gelder; Leiderdorp 16.00 uur ds. G.W.S. Mulder; Lelystad 9.30 en 16.00 uur stud. J. van Laar; Lisse 15.30 uur ds. D.W. Tuinier; Marknesse 19.00 uur stud. J. van Laar; Meeuwen 9.30 (H.A.) en 18.00 uur ds. P. Melis; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. G.J.N. Moens; Melissant 10.00 uur ds. A.J. Gunst en 14.30 uur ds. J. Schipper; Middelburg-Centrum 9.00 en 16.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Middelburg-Zuid (in kerkgebouw Middelburg-Centrum) 11.30 en 18.30 uur ds. J.J. Tanis; Mijdrecht 18.30 uur ds. M. Joosse; Moerkapelle 9.30 en 15.30 uur (voor de evangelisatie) ds. W. Harinck; Naaldwijk 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. J. van Rijswijk; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. A. Vermeij; Nieuwdorp 9.30 en 18.30 uur stud. S.W. Janse; Nijkerk 9.30 (H.A.) en 19.00 uur ds. G. Beens; Nisse 14.30 uur stud. S.W. Janse; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. A. Schot; Oostburg 10.00 en 15.30 uur stud. C. van Ruitenburg; Oosterland 10.00 uur ds. C. Harinck en 14.30 uur ds. E. Bakker; Opheusden 10.00 uur ds. B. Labee en 15.30 uur ds. A. Verschuure; Ouddorp 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. J. Schipper; Oudemirdum 9.30 en 14.30 uur ds. J. Karels; Poederoijen 15.00 uur ds. P. Melis; Poortvliet 14.30 uur ds. S. Maljaars; Puttershoek 18.30 uur ds. R. Kattenberg; Rheden 10.00 (H.A.) en 18.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk-Slikkerveer 19.00 uur ds. W. Silfhout; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. A. Schreuder; Rilland-Bath 18.30 uur ds. R.A.M. Visser; Rotterdam-Alexanderpolder 10.00 en 17.00 uur ds. J. Mijnders; Rotterdam-Zuidwijk 16.30 uur ds. R. Kattenberg; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. E. Bakker; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. A. Verschuure; Scheveningen 15.15 uur ds. A.B. van der Heiden; Sint Annaland 18.00 uur ds. A.J. Gunst; Sliedrecht 9.30 en 18.00 uur ds. A.T. Huijser; Soest 15.00 uur ds. F. Mulder; Sprang-Capelle 14.30 uur ds. M. Karens; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. G. Hoog-erland; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds. R.A.M. Visser; Terwolde - De Vecht 9.30 (H.A.) en 14.30 uur ds. K. Boeder; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. S. Maljaars; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. G. Pater; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. G. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. J. van Belzen; Utrecht 10.00 (H.A.) en 16.30 uur ds. A.J. de Waard; Veen 15.00 uur ds. W.J. Karels; Vlaarding 10.00 uur ds. M. Golverdingen; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Waarde 18.00 uur stud. C. van Ruitenburg; Waarden-

KERKDIENSTEN

■ ZONDAG 23 SEPTEMBER 2012

Aalburg 18.30 uur ds. M.J. van Gelder; Aalst 9.00 en 14.30 uur ds. J.S. van der Net; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. W. Visscher; Apeldoorn 10.00 en 16.00 uur ds. J.W. Verweij; Arnhem 10.00 en 15.00 uur stud. P.D. den Haan; Barendrecht 10.00 (H.A.) en 16.30 uur ds. L. Terlouw; Barneveld-Centrum 9.30 en 19.00 uur ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. G. Bredeweg; Beekbergen 10.00 uur ds. J.M. Kleppe; Berkenwoude 15.00 uur ds. B. Labee; Bodegraven 18.30 uur ds. D.W. Tuinier; Borsssele 9.30 en 18.00 uur ds. J. Driessen; Boskoop 9.30 en 15.30 uur ds. M. Joosse; Breda 17.00 uur ds. M. Golverdingen; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 (H.A.) en 16.30 uur ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. A. Moerkerken en 17.00 uur ds. B. Labee; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. B.J. van Boven; Delft 16.30 uur ds. H. Paul; Deventer 17.00 uur ds. K. Boeder;

Doetinchem 9.30 en 15.00 uur ds. A.P. Baaijens; Elspeet (in Dorpskerk, Nunspeeterweg 5) 11.30 en 18.30 uur ds. G. van Manen; Emmeloord 9.30 en 16.00 uur stud. H.A. van Zetten; Enkhuizen 16.00 uur ds. C.A. van Dieren; Enschede 15.00 uur ds. A. Schreuder; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. C. Hogchem; Goes 9.30 en 18.00 uur ds. C.J. Meeuse; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; 's-Gravenhage 18.30 uur ds. W. Harinck; 's-Gravenpolder 9.30 en 14.00 uur ds. H. Hofman; 's-Gravenzande 15.30 uur ds. J. van Rijswijk; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hellevoetsluis 19.00 uur ds. P. Mulder; Hilversum 19.00 uur stud. H.A. van Zetten; Hoedekenskerke 14.00 uur ds. C. van Krimpen; Hoofddorp 9.30 uur ds. D.W. Tuinier; Hoogvliet 10.00 en 16.00 uur ds. C. Neele; Kampen 18.00 uur ds. J.M. Kleppe; Kamperland 14.30 uur ds. C. Sonneveld; Kapelle-Biezelinge 17.00 uur ds. H. Hofman; Klaaswaal 9.30

burg 10.00 en 18.30 uur ds. M. Mondria; Wageningen 18.30 uur stud. P.D. den Haan; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Wierden 18.30 uur ds. A.P. Baaijens; Woerden 10.00 uur ds. H. Paul; Wolphaartsdijk 14.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. J.J. van Eckveld; Zoetermeer 10.00 en 18.30 uur ds. G.W.S. Mulder; Zwijndrecht 15.00 uur ds. M.J. van Gelder; Zwolle 19.00 uur ds. A. Schot.

■ DINSDAG 25 SEPTEMBER 2012

Aalst 19.30 uur ds. G. Mouw; Amersfoort 19.30 uur (voor de zending) ds. W. Harinck; Borssele 19.30 uur ds. S. Maljaars; Drachten 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Hoedekenskerke 19.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Kruijningen 19.30 uur ds. J. van Belzen; Meeuwen 19.30 uur ds. A. Verschuure; Naaldwijk 19.45 uur ds. A.J. Gunst; Nijkerk 19.30 uur ds. J. van Rijswijk; Poederloijen 19.30 uur ds. G. Hoogerland; Rotterdam-Centrum 19.45 uur ds. M. Mondria.

■ WOENSDAG 26 SEPTEMBER 2012

Alphen a/d Rijn 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Beekbergen 19.30 uur ds. A. Schreuder; Berkenwoude 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. G. Beens; De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. B.J. van Boven; Goudswaard 19.30 uur ds. P. Melis; Hardinxveld-Giessendam 19.30 uur ds. W.J. Karels; Hilversum 19.45 uur ds. J. van Belzen; Leerdam 19.30 uur ds. M. Joosse, Melissant 19.30 uur ds. G. Hoogerland; Mijdrecht 19.30 uur stud. J. van Laar; Oosterend (Texel) 19.00 uur ds. C.A. van Dieren; Oostvoorne 19.30 uur ds. J.S. van der Net; Opheusden 19.30 uur ds. M. Mondria; Putterhoek 19.30 uur ds. J. Schipper; Rheden 19.30 uur ds. F. Mulder; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. C. Hogchem; Scherpenisse 19.30 uur ds. E. Bakker; Soest 19.30 uur ds. L. Terlouw; Veen 19.30 uur ds. J.W. Verweij; Wageningen 19.30 uur (voor de zending) ds. G.W.S. Mulder; Westzaan 19.30 uur ds. M. Karens; Wolphaartsdijk 19.30 uur ds. J.J. van Eckveld.

■ DONDERDAG 27 SEPTEMBER 2012

Aalburg 19.30 uur ds. G. Pater; Barneveld-Centrum 13.30 uur (huw.bev.) ds. D. de Wit; Dinteloord 19.30 uur ds. M. Karens; Klaaswaal 13.45 uur (huw.bev.) ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 14.00 uur (huw.bev.) ds. G. Beens; Middelburg-Zuid (in kerkgebouw Middelburg-Centrum) 19.30 uur (uitzendingsdienst) ds. J.J. Tannis; Ridderkerk 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Rotterdam-Zuidwijk 19.45 uur ds. A.T. Vergunst; Scherpenzeel 19.30 uur (voor de zending) ds. L. Blok; Scheveningen 19.30 uur (huw.bev.) ds. H. Hofman;

Sprang-Capelle 19.30 uur ds. A. Schot; Terwolde - De Vecht 13.00 uur (huw.bev.) ds. K. Boeder; Waarde 19.30 uur ds. J. van Belzen; Zwolle 19.30 uur (tijdrede) ds. G. van Manen.

■ VRIJDAG 28 SEPTEMBER 2012

Aagtekerke 15.15 uur (huw.bev.) ds. D.W. Tuinier; Alblasterdam 13.15 uur (huw.bev.) ds. A. Vermeij; Barneveld-Zuid 14.30 uur (huw.bev.) ds. G. Bredeweg; 's-Gravenzande 14.00 uur (huw.bev.) ds. G.J. van Aalst; Kootwijkerbroek 14.00 uur (huw.bev.) ds. G. Beens; Krabbendijke 14.30 uur (huw.bev.) ds. C. Sonneveld; Middelburg-Centrum 15.00 uur (huw.bev.) ds. J.M.D. de Heer; Rijssen-Zuid 13.00 uur (huw.bev.) ds. A. Schreuder; Waarde 15.00 uur (huw.bev.) ds. M. Golverdingen.

■ ZATERDAG 29 SEPTEMBER 2012

Gouda 15.00 uur (dovendienst) ds. A.J. de Waard.

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 23 SEPTEMBER 2012

Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur evang. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6 l) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Druenen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 16.00 uur evang. S. de Visser; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

■ EVANGELISATIEPOSTEN

Alkmaar:

Evangelist G. Baan; kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 16.30 uur.

U bent hartelijk welkom in de inloop/bijbelshop 't Wuiver, Stationsweg 96a, Alkmaar (t.o. NS- en busstation). Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur, zaterdag van 13.00-16.00 uur.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; kerkgebouw bij Simon de Looier, Looiersgracht 70. Samenkomsten iedere zondag 10.30 en 17.00 uur. Van harte welkom in onze evangelisatiepost. Openingstijden: dinsdag t/m zaterdag van 10:00 uur tot 16:00 uur. U kunt bij ons ook terecht voor boeken en CD's. Door uw aankoop steunt u het evangelisatiewerk. Per mail bestellen kan ook: cvleenen@kliksafe.nl Bekijk ook eens onze site: www.bijsimondelooier.nl

Emmen:

Evangelist C. van Druenen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-l te Emmen; samenkom-

sten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Evangelist S. de Visser; kerkgebouw Achter de Hoven 2-c; samenkomsten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

Op vakantie in Friesland? Welkom in onze inloop, die geopend is op donderdag en vrijdag van 11.00 tot 16.00 uur en zaterdag van 11.00 tot 15.00 uur.

Merksem:

Evangelist A. van Setten; kerkgebouw "De Bron", Oude Bareellei 64; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

U bent ook hartelijk welkom in het inloophuis, geopend van dinsdag t/m vrijdag van 13.00-16.00, donderdagavond van 18.00-21.30 uur en zaterdag van 10.30-13.00 uur.

Rotterdam:

Inloop- en Bijbelcentrum 'In de Gouwstraat', Gouwstraat 36-b, Rotterdam-Charlois.

Kom eens langs, u bent hartelijk welkom. De inloop is geopend van dinsdag tot en met zaterdag tussen 10.00 en 16.00 uur.

Tilburg:

Kerkruimte: Offenbachstraat 105 Tilburg. Zondagse samenkomsten om 10.00 en 18.30 u.

Het inloopcentrum: Het Kruispunt, is geopend op di en wo van 14.00-17.00 u. Do van 10.00-17.00 u. Vr van 10.00-15.00 u. U bent van harte welkom.

Den Haag:

Inloophuis 'Het Kompas': Apeldoornselaan 228, Den Haag.

Openingstijden: dinsdag 10.00 - 16.00 uur; woensdag 10.00 - 13.00 uur; donderdag t/m zaterdag 10.00 - 16.00 uur.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

ADVERTENTIES

In het kader van de 'Week tegen Eenzaamheid' organiseert RST Zorgverleners op D.V. 28 september 2012 een gezamenlijke maaltijd en lezing over het thema 'Kom de deur uit!'

De lezing wordt verzorgd door Margreet van Driesten en Irma van der Molen, leidinggevenden Thuiszorg RST Zorgverleners. In deze lezing vertellen wij u wat de Bijbel zegt over alleen zijn, wat u van anderen kan verwachten en welke insteek u zelf kan nemen.

Locatie: Maranathakerk,
Bovendwarsweg 2/C,
8084 JB 't Harde
Aanvang maaltijd: 18:00 uur
Aanvang lezing: 19:45 uur
Kosten: de kosten voor de
maaltijd bedragen € 5,-,
de lezing is kosteloos
Aanmelden: 0342-422324 of e-mail
info@rstzorg.nl

Ds. A.L. Veerman (PKN) hoopt de avond te openen en Ds. D.C. Flapper (Vrije O.G.G.) zal de avond met ons afsluiten.

U bent van harte welkom!
Het is mogelijk om de lezing bij te wonen zonder gebruik te maken van de maaltijd.
Wij hopen u graag te ontmoeten!

Met vriendelijke groet,
RST zorgverleners

Studente zoekt kostadres
voor nov-juni in omg. **Nijmegen**
i.v.m. stage. Tel. 0342422721

Te Koop in **Alblasserdam** royaal 3-kamer **hoekappartement** op de 2e verdieping met panoramisch uitzicht op het Kinderdijks Molengebied. Grote woonkamer, eetkeuken, 2 ruime slaapkamers € 275.000,- k.k. Zwaluwstraat 46, info: tel. 06-10019928
Open Huis zaterdag 29 september van 11.00 t/m 15.00 uur.

Vanaf 1 september 2012 is ons vakantiehuis "Haus Irmgard" weer vrij!
Gelegen op de Hunsrück (Duitsland) ± 25 km vanaf de moezel en ± 25 km vanaf de Rijn.
25 slaappleatsen, onderverdeeld in div. appartementen.
Ook per appartement te huur.
www.hausirmgard.nl
Fam. F.J. Poepjes Tel. 0620735340

Margrietstraat 30 • 4401 EZ Yerseke
Tel. 0113 - 57 36 81 • Mob. 06 - 222 96 733
E-mail: info@burgtours.nl • Website: www.burgtours.nl

Londen, Chelmsford, Rye

Samenzangreis Engeland

D.V. 3 t/m 5 december a.s.

Met deze reis gaan mee:

Ds. C. Sonneveld, Krabbendijke
(meditatie, dagsluitingen,
inleiding Engelse kerkgeschiedenis)

Organist: Pieter Heykoop, Yerseke

Ontdek een mooi klein stukje Engeland in 3 dagen. We varen met de ferry vanuit Duinkerke in slechts 2 uur naar Engeland. In Dover rijden we via een mooie route naar de historische stad Canterbury, met zijn gezellige centrum en de prachtige Canterbury Cathedral. Aan het eind van de middag rijden we naar ons luxe 4* hotel in Ashford voor diner en overnachting. Na een uitgebreid ontbijt gaan we Essex bezoeken, en rijden via een mooie route naar Chelmsford. In Chelmsford bezoeken we het beroemde Tip Tree Theehuis. Hier kunt u genieten van een heerlijk kopje Engelse thee en de typische lokale lekkernijen. Aansluitend gaan we naar de Chelmsford Cathedral voor onze samenzang waar Dominee C. Sonneveld de algehele leiding heeft. Hierna rijden we naar Londen voor het diner. Na het diner maken de chauffeurs een lichttour door Londen, en rijden langs de belangrijkste bezienswaardigheden. Indien mogelijk bezoeken we een kort gedeelte van een evensong in de Westminster Abbey of de St. Pauls. Woensdag maken we nog een mooie rondrit en bezoeken o.a. het schitterende plaatsje Rye. Hierna laten we de witte krijtrotsen weer achter ons en varen met de ferry weer richting Duinkerke.

Deelnameprijs € 335,-

Deze prijs is inclusief Comfort Class touringcar, 2 hotelovernachtingen met Engels ontbijt, 2x diner, overtochten, samenzang Chelmsford en opstapservice.

Opgeven voor deze reis kan t/m 3 november. Het aantal hotelkamers is beperkt, dus boek op tijd! - Voor meer info en prijzen, zie onze website.

NIEUW VERSCHENEN!!

Bevindingen

door Adriaan van Belzen

Een interviewbundel over de orde van het heil. 15 predikanten spreken o.m. over het verband tussen heilsorde en heilsfeiten, de diepte van de ware ellendekennis, het oprecht aannemen van Christus, de plaats van de heiligmaking in de prediking. Ook reageren ze op prikkelende stellingen. Aan het woord komen o.a.: ds. A.J. Gunst, ds. E. Hakvoort, ds. A. van Heteren, ds. A. Kort, ds. B. Reinders, ds. A. Simons, ds. W. Visscher en ds. C.G. Vreugdenhil.

Het boek telt 304 pag. en is verkrijgbaar voor ca. € 19,90

Bestellen: 0342-421031 of belzen@filternet.nl

Woudenberg - Ter Maatenlaan 38

In het midden van het land, nabij Ref. basisschool en fietsafstand van het Lodenstein College gelegen uitstekend onderhouden, middels **GARAGE** geschakelde **VRIJSTAANDE WONING**.

Deze woning heeft een zeer royale, privacy biedende kavel van 609 m². Bijzonderheden: bouwjaar 2000, woonoppervlakte 147 m², tijdens de bouw uitgebouwd waardoor een ruime eetkamer en bijkeuken zijn ontstaan, uitstekend geïsoleerd, 4 ruime slaapkamers.

Biedprijs vanaf: € 425.000,- k.k.

Tijdelijke huur of inruil eigen woning bespreekbaar!

Informatie:

dhr. M. Donker 06-2156 5808

Intekenvoordeel!

Matthew Henry:

VERKLARING VAN HET OUDE EN NIEUWE TESTAMENT

in negen gebonden delen.

Tot 1 november € 349,-, daarna € 399,-

Ds. G.J. van Aalst:

NODIG TE WETEN

Verklaring van de Heidelbergse Catechismus € 52,50

(verschijnt eind oktober)

Ds. C. Harinck:

ONDERWIJZING IN DE CHRISTELIJKE LEER

Verklaring van de Heidelbergse Catechismus € 59,50

(verschijnt eind september)

Franco levering!

Reserveer nu reeds een exemplaar bij:

Boekhandel van Velzen B.V.

E-mail: ljmeeuwsen@velzenbv.nl

Ook voor al uw andere boeken kunt u bij ons terecht.

U kunt bestellen via onze webshop:

www.velzenboekhandel.nl

of kom gezellig naar onze boekhandel!

BOEKHANDEL
VAN VELZEN B.V.

Dorpsstraat 83 - Krabbendijke - 0113-506173

TE HUUR: Ruime eengezinswoning in kindvriendelijke wijk in **Nieuw-Lekkerland**. 5 slaapkamers, goed onderhouden. Tel: 06-40290478

Annette van Maaren (Msc.)
Reformatisch Psycholoog

Haastrecht Oudewater
Montfoort Gouda
0348-558000 of 06-42504158
www.phhaastrecht.nl

Psychologische Hulpverlening

kina
begrafenisverzorging

D.W. Schipper
010-458 31 12
Capelle a/d IJssel

J. Kooijman
0182-58 39 32
Gouda

Dag en nacht bereikbaar

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Nog even er tussenuit ?

Kom naar Elspeet.

2 pers. huisje aan de rand van het bos. Een prima bed. Niet duur. Vrij vanaf week 40.

Hulp nodig bij **huwelijks-
opvoedings- of persoonlijke
problemen?**

Ga naar
www.ReformatischMaatschappelijkWerk.nl
of bel 061-30 28 260

Auto's te huur in **Chilliwack BC**,
Canada: 001-604-799-7607 of
ScenicRentalBC@gmail.com.

Begrafenisonderneming
De Jongh

*Voor een waardige en stijlvolle
verzorging van begrafenissen.*

*Met aandacht voor uw persoonlijke wensen.
In alle rust, vertrouwelijk en met bescheidenheid.*

Wij verzorgen alleen begrafenissen, door het gehele land, en zijn dag en nacht persoonlijk bereikbaar.

Hardinxveld-Giessendam	0184 - 611154
Waardeburch	0418 - 652039
Werkendam	0183 - 701017
Papendrecht	078 - 6412740

www.begrafenisondernemingdejongh.nl

begrafenisverzorging

Den Hollander

Begrafenissen in Den Haag, Westland, Gouda, Rotterdam, Vlaardingingen en omstreken. Wij verzorgen alleen begrafenissen.

Dag en nacht bereikbaar.

P.N. den Hollander
T. den Hollander

Tel. 010 - 4600509

www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

Nazomeren in de bossen van **Rijssen/Holten?** Vrijstaand stenen bungalow te huur. Op ruim perceel en met o.a. c.v., wasmachine en droger. Info: 0180 52 12 19

Ook in het najaar is **ZEELAND** mooi! Te huur sfeervolle vakantiewoning 2-8 pers.
www.boederijvakantiezeeland.nl
Tel: 0113-302209

ORGEL OF PIANO KOPEN?

Joh.deHeer

méér dan muziek, sinds 1898.

Leegwaterstraat 101 Sliedrecht
facebook.com/johdeheer • www.johdeheer.nl

Vakantie, nazomeren.

Welkom op Grevelande. Geniet van rust en ruimte, op onze boerenlandcamping. Vlakbij Grevelingenmeer en kerk. 20 km van Noordzeestranden. Luxe sanitair en kruidentuin. Gemeenschapsruimte.
www.grevelande.nl 0187-669317
fam. Lies en Beijke v.d. Velde

MANNENKOOR & SAMENZANGAVOND
OUDE KERK BARNEVELD

D.V. ZATERDAG 29 SEPTEMBER 2012
AANVANG: 19.00 UUR

M.M.V.
Mannenkoor Ethan Yerseke
 o.l.v. Job Oostdijk
Mannenkoor Salvatori Nunspeet
 o.l.v. Jorrit Woudt

Organist: Cees van der Hart
Algehele leiding: ds. G. Bredeweg

Toegang gratis
 Veel samenzang

Netto opbrengst t.b.v. Stichting 'De Vluchtheuvel'

Deze avond wordt mede mogelijk gemaakt door: **accon avm**

Alle nieuwe titels
www.derooboeken.nl

SHG biedt u passende zorg

Uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland biedt de SHG zorg die aansluit bij uw manier van leven. Bijbelse normen en waarden vormen daarin de basis voor uw en onze dagelijks levenshouding en mediagebruik.

Kraamzorg
 Bel 0187 - 48 91 73
 b.g.g. 0342-49 21 55
 ma - vr: 9.00 - 11.00 uur
 en van 13.00 - 15.00 uur
 vr: ook van 19.00 - 21.00 uur

Thuiszorg
 Bel 0166 - 65 26 05
 ma - vr: 9.00 - 11.00 uur
 vr: ook van 19.00 - 21.00 uur

DE GRATIS ZORGBROCHURE ZENDEN WIJ U GRAAG TOE

Ambtskleding
 2- of 3-delige kostuums, preekjassen
 overhemden, dassen, hoeden

Trouwkostuums
 jacquets, gilets, schoenen,
 accessoires

Geerts
 herenkleding Dorpsstraat 229,
 3925 KC Scherpenzeel
 tel. (033) 277 88 99

HARKES *Persoonlijke zorg voor uw begraving*
 Begrafenissen

Telefoon (0172) 21 21 22

Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop

Wij verzorgen alleen begravingen
Dag en nacht bereikbaar - overal te ontbieden

NIEUW SCHIPPERSBOEK

Deel 25 uit de Schippersserie

De zoon van schipper Holting

Jakob Holting, de zoon van schipper Holting, groeit samen met zijn zus Suze op in het 'Witte Huis' aan de zee. Maar hij moet al jong zijn godvrezende moeder missen. Schipper Holting hertrouwt met een ijdele, Belgische vrouw, die samen met haar zoon Charles ook intrek neemt in het 'Witte Huis'. Maar dat gaat niet goed ...

€ 13,95
 Wordt ook abonnee en u betaalt € 9,95 per deel.

 uitgeverij en boekhandel 'de Ramshoorn' Lange Vorststr. 21 Goes Tel. 0113-221909 www.ramshoorn.nl

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij 't Wienckeltje te Kruiningen

PRAKTISCH VOOR CATECHISANT EN CATECHEET

ds. C. Hogchem
LEESBOEK BIJ DE BELIJDENISCATECHISATIE

Openbare belijdenis des geloofs is een ernstige zaak; de voorbereiding daarop ook. Het gaat immers over de leer die naar de godzaligheid is! Dit Leesboek bij de belijdeniscatechisatie kan gebruikt worden naast de *Korte lessen over Kort Begrip* van ds. G.H. Kersten. Het is niet alleen bedoeld voor ieder die zich nader wil bezinnen op de behandelde onderwerpen tijdens de belijdeniscatechisatie, maar óók erg leerzaam voor al degenen die reeds openbare belijdenis hebben afgelegd.

Het is zodanig opgebouwd dat het voor verschillende niveaus bruikbaar is. Aan de orde komen niet alleen de vragen en antwoorden van het Kort Begrip, maar ook datgene wat daarmee in verband staat. Zoals de vragen die gesteld worden bij het afleggen van openbare belijdenis, en het ontstaan van de belijdenisgeschriften. Daarnaast is gewerkt met verduidelijkende voorbeelden en verdiepende opmerkingen.

Geb. 248 blz.
 Prijs:

24,50

Uitgeverij Boekhandel

Gebr. Koster
 Nairacstraat 17, 3771 AW Barneveld
 Tel. (0342) 41 69 86

Hierbij bestel ik:

..... ex. **De zoon van schipper Holting** - à 13,95

..... ex. **Schippersset** - 1* 20 delen **199,-**

Abonnement op de Schippersserie à 9,95 per deel ipv 13,95 (elke 2 mnd nieuw deel, keuze uit verschenen delen)

ACTIE VOOR SCHIPPERSABONNEES! ←

..... ex. **Van zee tot zee - L. Vogelhaar**
 Watersnoodramp van 1953 slechts **2,95** ipv 27,50
 geldig t/m deel 26, op=op

Naam

Adres

Postcode

Woonplaats

Telefoonnr.

Bon, in envelop zonder postzegel, zenden aan:
De Ramshoorn, Antwoordnummer 860, 4460 WB Goes

Rolladeactie?

Wilt u een rolladeactie houden voor uw vereniging of een ander doel? En wenst u een heerlijke rollade van een uitstekende kwaliteit? Ook te verkrijgen in luxe geschenkverpakking. Goede marge en netto opbrengst! Interesse? Bel of mail ons gerust voor een snelle levering!

Bart Adriaanse Vleesverwerking
www.bavleesverwerking.nl
Mobiel: 06- 18 67 07 31
Email: info@bavleesverwerking.nl

Voor een zorgzame begeleiding

Barneveld,
Scherpenzeel e.o.
A. Koster
Telefoon: 033 277 0555

Kantoor: Stationsweg 411
3925 CD Scherpenzeel

Centraal nummer (24 uur):
033 277 0555

Luxe fotokaarten

voor elke gelegenheid.
Scherpe prijzen voor uw eigen
vereniging en/of goede doel.
www.scheurfotokaarten.nl

Begrafenisverzorging Kamsteeg

Waar u ook woont, wij zijn dag en nacht bereikbaar
Wij verzorgen alleen begrafenissen

0183 - 44 94 94

Hoofdgraaf 5 - 4281 NM Andel
www.begrafenisverzorgingkamsteeg.nl

Werkendam: A.L. Bor, tel. 0183-512859
Bommelerwaard: tel. 06-53 53 33 22
Sliedrecht: R. Mauritz, tel. 0184-785978

Een respect- en stijlvolle
uitvaart is onze zorg

0182 - 35 15 20
voor de Krimpenerwaard
Gouda & omstreken

Speksnijder Begrafenisverzorging

In alle rust, betrokken, zorgzaam...
Want iedere begrafenis is een persoonlijk afscheid!
www.speksnijderbegrafenisverzorging.nl

IK WIL OP MEZELF WONEN EN ZELF DE TOUWTJES IN HANDEN HEBBEN

...MAAR DAARVOOR MOET IK ZELFSTANDIG
WONEN EERST IN DE VINGERS KRIJGEN.

Als zelfstandig wonen lastig is - vanwege psychische problemen - biedt Eleos een plek om te wonen met praktische hulp binnen een vertrouwde sfeer.

stichting gereformeerde geestelijke gezondheidszorg

ELEOS BESCHERMD WONEN: OP JEZELF MAAR NIET ALLEEN

Meer informatie op www.eleos.nl of bel 088-892 02 50. Eleos biedt wonen met een herkenbaar christelijke signatuur voor mensen met een psychisch probleem. Woonvormen zijn in Assen, Ede, Ermelo, Gouda, H.I. Ambacht, Kapelle, Kampen, Katwijk, Kesteren, Kollumerwaag, Middelburg en Ouddorp.

ELEOS BIJDT OOK BEGELEIDING AAN HUIS, DAGACTIVITEITEN EN WERKERVARINGSPROJECTEN.

De Saambinder Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:

ds. G.J. van Aalst

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:

ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteur:

ds. C. Neele

Meditaties aan:

ds. C. Neele,
Egge 28, 3171 DE Poortugaal,
tel. 010-5017707
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl

Aanlevertijd:

Uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór
de datum van verschijning van De Saam-
binder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:

Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:

Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen **uiterlijk
donderdag** vóór de week van
verschijning aangeleverd te zijn.
Rouwadvertenties **uiterlijk
maandagmorgen 9 uur**.

Advertenties € 0,95 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:

Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 12,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 24,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres

Noord-Amerika:

Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188,
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
e-mail: purlin@sympatico.ca

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijk-
heid betreffende de inhoud van de advertenties
en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

"...de Saambinder verboden werd,
zgn. omdat er geen papier was.
Maar er was wèl papier voor een
nieuw uit te geven blad!
Met dit excuus verblindde
men veler oogen."

Zo schrijft ds. Kersten bij de doorstart van De Saambinder op
17 oktober 1945. Lees zijn hele artikel op www.digibron.nl.
Daar vindt u het complete digitale archief van De Saambinder.

Gratis, snel en volledig

www.digibron.nl

**Reformatrice
Psychologenpraktijk
Nederland**

Identiteitsbewust, Persoonlijk, Vertrouwend, Doelgericht

Wij bieden identiteit bewuste hulp aan
kinderen, jongeren en volwassenen met o.a.:

- Relatieproblemen
- Opvoedingsvragen
- Gedragsproblemen
- Traumatische ervaring(en)
- Gezinsproblemen
- Persoonlijke problematiek
(zoals Depressie, Angst, Identiteitsvragen)
- Arbeidsproblemen
- Autisme Spectrum Stoornis

Voor meer informatie of aanmelding:

078 - 69 32 808

Adres: Plantageweg 5, 2951 GN Alblasserdam
info@rpnederland.nl www.rpnederland.nl

E. Treur
Kroostweg 22
3704 ED Zeist
Telefoon 030 - 6924258
Mobiel: 06 - 57315689
www.begrafenisondermningtreur.nl
info@begrafenisondermningtreur.nl

Begrafenisondermning Treur

Wij verzorgen alleen begravenissen

Wegens succes verlengd
Okt / Nov en Dec € 75.- m.u.v
schoolvak. max .2 wk. Vol = Vol
tel 0548-512790 of kijk op
www.vakantieoordholsappel.nl

VAN STAVEREN
Begrafenisverzorging

Sumatrastraat 11 ~ 2405 EM Alphen aan den Rijn

Dag en nacht bereikbaar

(0172) 23 33 38

Wij verzorgen alleen begravenissen

**Ameland -Terschelling - Bakke-
veen/Frl - Ommen - Hardenberg**
stacars/chalets v.a. € 140/175 p.w.
ook Herfstvak vrij tegen aktie prijs of
reserveer alvast uw vakantie
voor 2013 zie vdsluisvakanties.nl
Tel. 0512-516096

**PSYCHOLOGENPRAKTIJK
BROUWER**

BEHANDELING • BEGELEIDING
ONDERZOEK • ADVIES

Hulpverlening aan kinderen,
jongeren en volwassenen

O.a.: ADHD • angst • burn-
out • depressie • faalangst •
fobie • gedragsproblemen •
identiteitsproblemen • licha-
melijke spanningsklachten •
negatief zelfbeeld • onzeker-
heid • opvoedingsproblemen
• paniek • piekeren • PDD-
NOS • relatieproblemen •
slaapproblemen • somber-
heid • spanning • stress •
syndroom van Asperger.

RIDDERKERK

Verlengde Kerkweg
11

BARNEVELD

Wilhelminastraat
14

METEREN

(Geldermaalen)
Dorpsstraat 18

Informatie en aanmelding via:
Tel: 0180 - 42 69 55
E-mail: info@psychbrouwer.nl
Website: www.psychbrouwer.nl

Orgelbouw Advies Commissie

een betrouwbare partner!

nieuwbouw • restauratie • overplaatsing • onderhoud

ook voor akoestische
vraagstukken

Neem voor meer informatie
contact op met
Dhr. H. den Hollander
Tel. (010) 435 44 35

Vereniging van
Organisten der
Gereformeerde
Gemeenten

BJ *Begrafenisverzorging*
Janssen

Begrafenisverzorging op
de Bevelanden en Tholen

Havikskruid 10, Kapelle
0113-33 09 36

Binnenkamer 11, Tholen
0166-60 73 19

www.begrafenisverzorging-janssen.nl

PSYCHOSOCIALE ZORG
VERPLEGING
PERSOONLIJKE VERZORGING
PALLIATIEVE ZORG
MANTELZORGONDERSTEUNING
HULP BIJ HET HUISHOUDEN

Zorglijn: (010) 264 07 77
www.agathos-thuiszorg.nl

Agathos THUISZORG ZORG DIE BIJ U PAST.

KLASSIEKE ORGELS...

Johannus
Eminent
Domus
Monarke
Cantilena
enz.

Ruime ervaring
in zaal- en
kerkorgels

**Stolk
orgels**

NIEUWERKERK A/D IJSSEL
Vrijheidslaan 55 - tel. (0180) 31.56.52
www.stolkorgels.nl

Krabbedijkje
Nederhemert Nld.
Papendrecht

*Dagbesteding
Op eigen sfeer*

Landhoeve Groot Schoneveld
Dagbesteding voor ouderen
3911 SG Achterberg
info: 0317 - 6 18 18 0
grootschoneveld@klikSAFE.nl
www.grootschoneveld.info